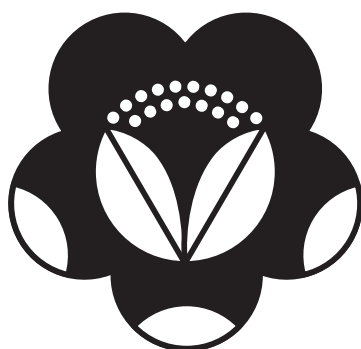

HAFTY OPOLSKIE

wzornik / ścieg płaski wielobarwny

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, wzornik współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”, poddziałania 19.3 „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, wzornik opracowany przez Stowarzyszenie Kraina św. Anny

O projekcie

Projekt **Dizajn, a wzory regionów** jest międzynarodowym projektem współpracy realizowanym wspólnie z Podhalańską Lokalną Grupą Działania oraz MAS Opavsko.

Projekty współpracy są po to, by partnerzy wzajemnie się inspirowali.
Dlaczego to robimy?

Nas, Opolan, Górale zafascynowali swoją barwnością, zamiłowaniem do tradycji i eksponowaniem jej na co dzień. My z kolei zainspirowaliśmy grupę z Podhala dotychczasowymi działaniami służącymi animacji lokalnych twórców i rzemieślników. Tak powstała koncepcja naszych działań.

Jak dotąd jeszcze nigdy jednocześnie na terenie województwa opolskiego i małopolskiego nie podjęto tak kompleksowego i holistycznego wsparcia rozwoju rynku produktów i usług bazujących na zasobach lokalnych i dziedzictwie kulturowym.

Stowarzyszenie Kraina św. Anny przeprowadziło szkolenia kompetencyjne dla grupy z Podhala oraz podjęło się badania wraz z analizą opolskiego haftu, czego efektem jest Raport oraz Wzornik. Podhalańska LGD przeprowadziła cykl warsztatów i szkolenia, które miały na celu pobudzić kreatywność twórców i promocję swojego regionu.

Bezcenną wartością realizacji naszych starań ma być rozwój przedsiębiorczości poprzez wzmacnianie lokalnej dumy i tożsamości, która dzięki podjętym działaniom stanie się rozpoznawalną marką.

Życzymy sobie, aby:

Kultura, która była codziennością, stała się wartością.

Ewa Maria Piłat
Stowarzyszenie Kraina św. Anny

Wzornik

Hafty i wyszycia, które w dawnej kulturze ludowej mieszkańców Opolszczyzny odgrywały ważną rolę, dzisiaj są zdecydowanie niedocenianą formą zdobienia, a umiejętność haftowania występuje coraz rzadziej.

By zainteresować nimi współczesnych odbiorców, zachęcić ich do wykorzystywania opolskich wzorów i kontynuowania rodzimej tradycji, Stowarzyszenie Kraina św. Anny podjęło inicjatywę stworzenia wzornika haftów opolskich. Wzornik powstał na podstawie zbiorów Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu, które w 1988 roku opracowało zbiór „Haft opolski”.

Wzornik bazuje na haftach zdobiących wybrane ze zbiorów Muzeum elementy stroju ludowego – fartuchy i chustki nagłowne. Rysunki kwiatów i liści oparte są na fotografiach 24 zabytków, które poddano analizie¹. Z każdego układu haftu wybrano najbardziej typowy, a z najczęściej się powtarzającego motywu róży wybrano najbardziej typowe kształty. Elementy haftu uproszczono tak, by łatwo je reprodukcować i używać w formie cyfrowej (wydruki, plotowanie, ksero). Dodatkowym elementem wzornika są krzywki – szablony, które umożliwiają odrysowanie wzoru w oryginalnej wielkości bezpośrednio na tkaninie, także ciemnej.

Haft

W tradycyjnej kulturze ludowej haftami zdobiono przede wszystkim stroje, czyli ubiory odświętne oraz – zdecydowanie rzadziej – obrusy, makatki, garnitury (czyli płócienne ozdoby półek w kredensie, wieszaków na ręczniki, futryn drzwi czy brzegów łóżka). Hafty nie tylko zaspokajały potrzeby użytkowe i estetyczne, ale także pełniły funkcje społeczne, obrzędowe i magiczne.

Na terenie Opolszczyzny zdobienia jedno lub wielokolorowymi wyszyciami nie były zbyt rozbudowane i tak bogate, jak w innych częściach Górnego Śląska².

Na rodzaj użytych nici, barwę, technikę wykonania i kompozycję haftu wpływały krój tradycyjnego stroju, sposób łączenia i rodzaj użytej tkaniny.

Wyszywano staniki „oplecki”, elementy koszulek płóciennych, płócienne chustki (tzw. płachetki), a w późniejszym czasie fartuchy i chustki nagłowne. Haftowano także tiulowe i płócienne czepce.

W hafcie opolskim dominuje ornamentyka roślinna, a najbardziej charakterystycznymi motywami są kwiaty róży, margerytki, tulipanów, dzwonków, konwalii, goździków, fiołków, niezapominajek i winne grona. Kwiaty umieszczano rytmicznie, na przemian z gałązkami, lub łączono w bukiety i wianki. Prawdopodobnie wcześniejszą formą są ornamenty składające się z dużych kwiatów, a późniejszą – kompozycje z drobnych kwiatków i listków. Późniejszymi motywami haftów były rozety, palmy, owoce granatu i tzw. drzewka życia.

Motywy haftów są ściśle zależne nie tylko od kształtu wyrobu, ale także od jego przeznaczenia. Na fartuchach i chustkach codziennych stosowano zwykle wzór mniejszy, na odświętnych – wzór większy. Na płóciennych ozdobach sprzętów i wnętrza pojawiał się zwykle jednobarwny element umieszczony pasowo.

Kolorystyka haftu przeważnie odtwarzała naturalną barwę, wyjątkiem był, bardzo charakterystyczny dla Opolszczyzny, motyw kwiatu róży o silnie fioletowych, czasem pomarańczowych lub niebieskich, płatkach.

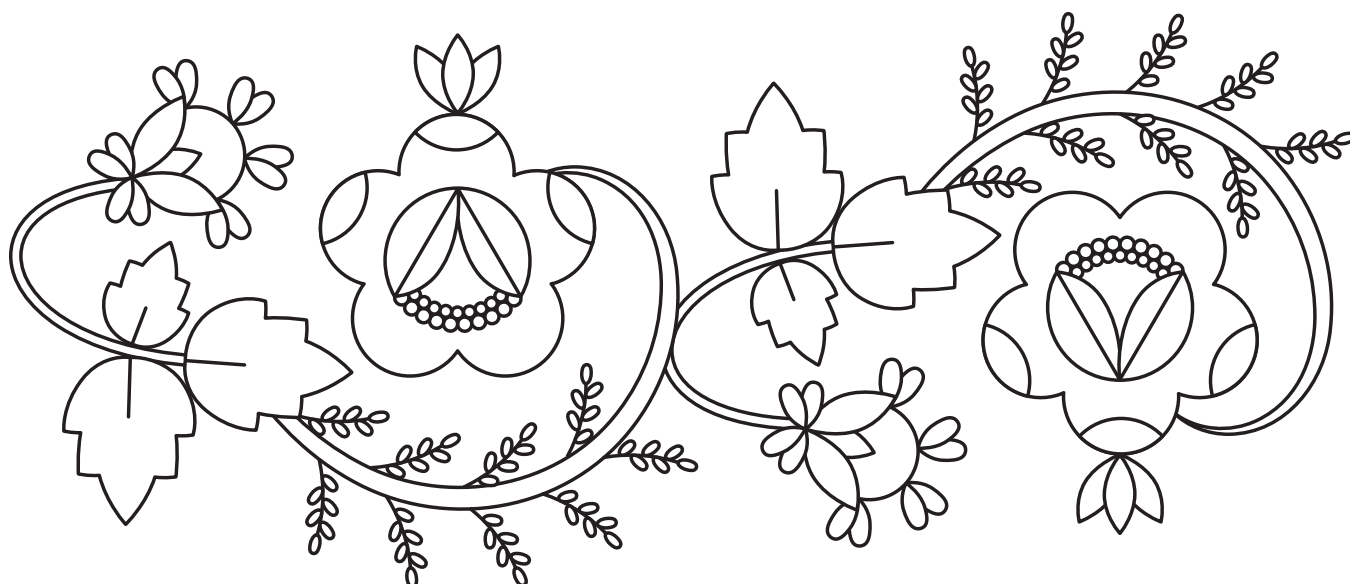
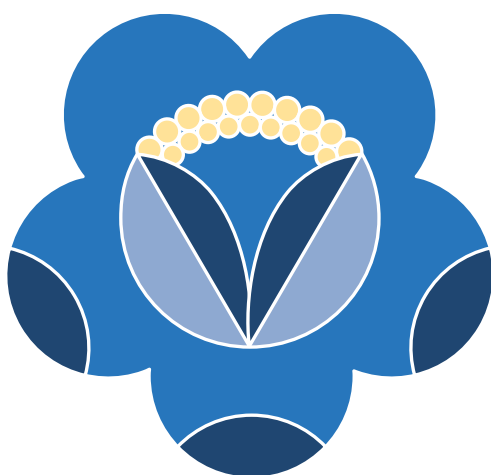
¹ W opracowaniu wykorzystano zabytki o numerach inwentarzowych: MSO-E-2756, MSO-E-2368, MSO-E-2313, MSO-E-2493, MSO-E-1308, E-V-437, E-V-453, E-V-464, E-V-436, E-V-43, MSO-E-1995, E-V-483, MSO-E-2317, MSO-E-800, a/MSO-E-2106 b/MSO-E-1981, E-V-474, E-V-487, E-V-475, E-V-63, MSO-E-2319.

² Więcej o hafcie śląskim i opolskim: A. i T. Dobrowolscy, Strój, haft i koronka w województwie śląskim, Kraków 1936; A. Dobrowolska, Wzory hafciarstwa ludowego na Górnym Śląsku, Katowice 1936; St. Bronicz, Wzornik haftów opolskich, Wrocław 1958; B. Bazieli, Z badań terenowych nad cieszyńskim haftem ludowym, Katowice 1958; Z badań terenowych nad haftem ludowym w powiecie bielskim, Katowice 1962; Ludowe wyszycia techniką krzyżkową na Śląsku, Bytom 1966; E. Baczańska, Hafty opolskie, Opole 1978; Hafty śląskie, red. J. Hajduk-Nijkowska, Opole 1982; B. Bazieli, Śląskie stroje ludowe, Katowice 1988; B. Bazieli, Strój opolski w: Atlas Polskich Strojów Ludowych, cz. 3, z. 7, Wrocław 2008.

Instrukcja

Każdy rysunek haftu składa się z zestawu tworzących go elementów (rysunek kolorowy). Do każdego zestawu przypisano sugerowaną paletę barwną, ale kolorystykę można zmieniać zgodnie z upodobaniami przy wykorzystaniu innych palet.

Instrukcja haftu zawiera przykładowe sposoby łączenia elementów we wzór (rysunek czarno-biały). W stosunku do oryginału elementy zostały pomniejszone o połowę i opracowane tak, by łączyć je w dowolny sposób. Wzory można stosować zgodnie z instrukcją lub komponować samodzielne zestawy. Niech służą odkrywaniu piękna opolskiego haftu i zachowaniu jego żywotności!

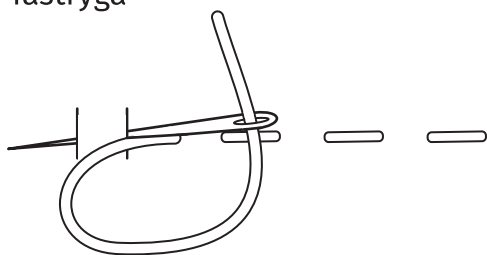

Ściegi

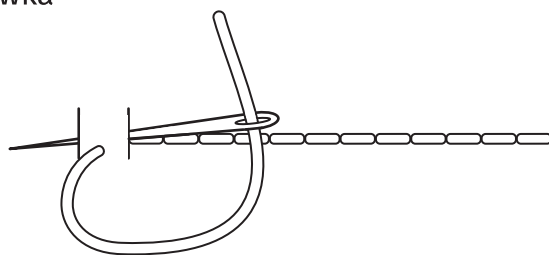
Kunst ornamentyki podkreślały użyte rodzaje ściegów. Ścieg to odcinek nitki przewleczonej przez materiał między dwoma przebiciami igłą. Elementarny układ nitek stanowi o technice haftu.

Na Opolszczyźnie występował haft płaski – liniowy i płaszczyznowy. Pierwszy służył do przeprowadzania konturów według rysunku wzoru (w formie „sznureczka”, „łańcuszka”, „stębnówki”), drugi wypełniał określoną powierzchnię, w sposób „atłaskowy”, „satynowy”. Inne ściegi płaskie występują sporadycznie, np. liczone (krzyżkowe) w ozdobach pótek czy makatkach, a ściegi płaszczyznowe wypukłe lub wycinane w brokatowych czepcach.

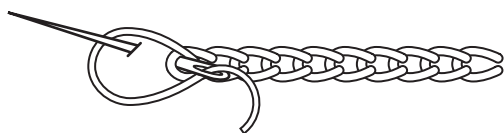
fastryga

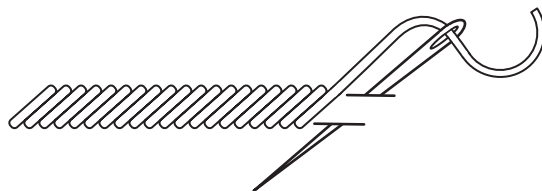
stębnówka

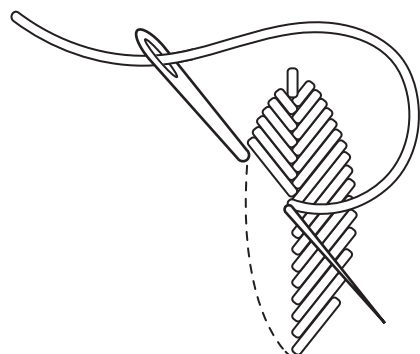
łańcuszek

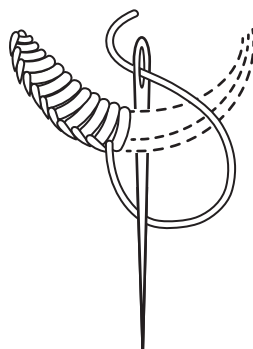
sznureczek

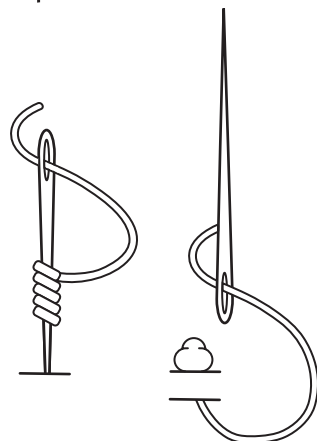
atłaskowy

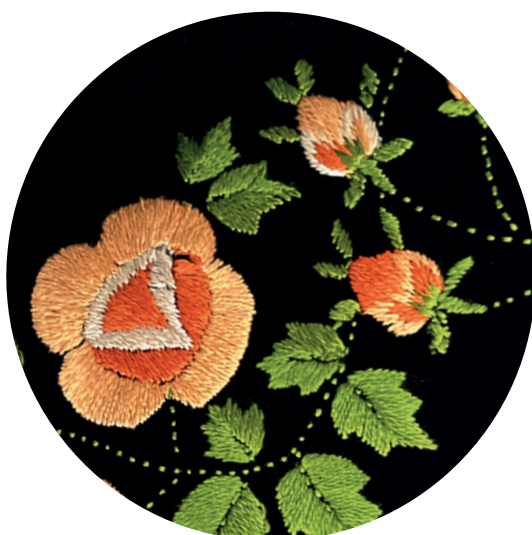
dziergany

supetek

Kolorystyka

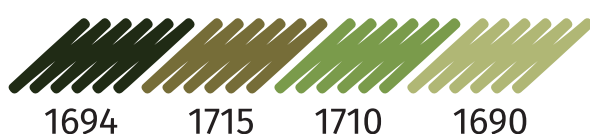
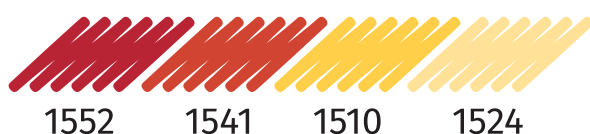
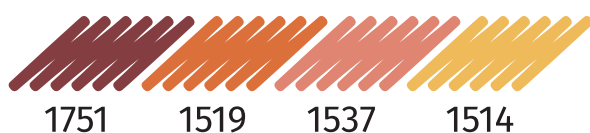
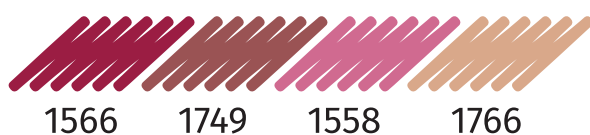
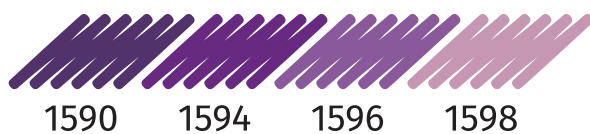
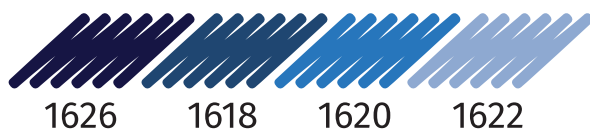

Kolorystyka

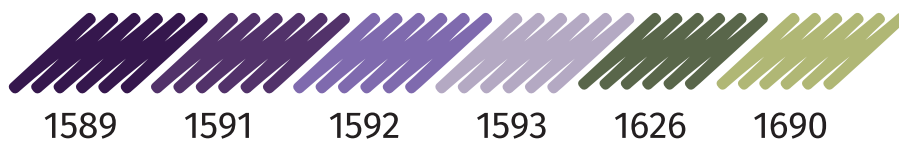
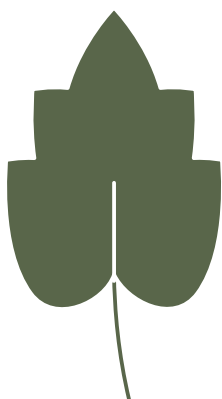
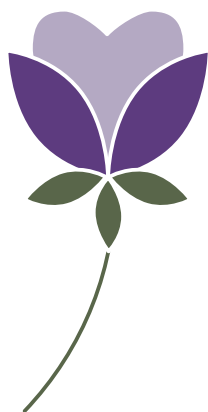

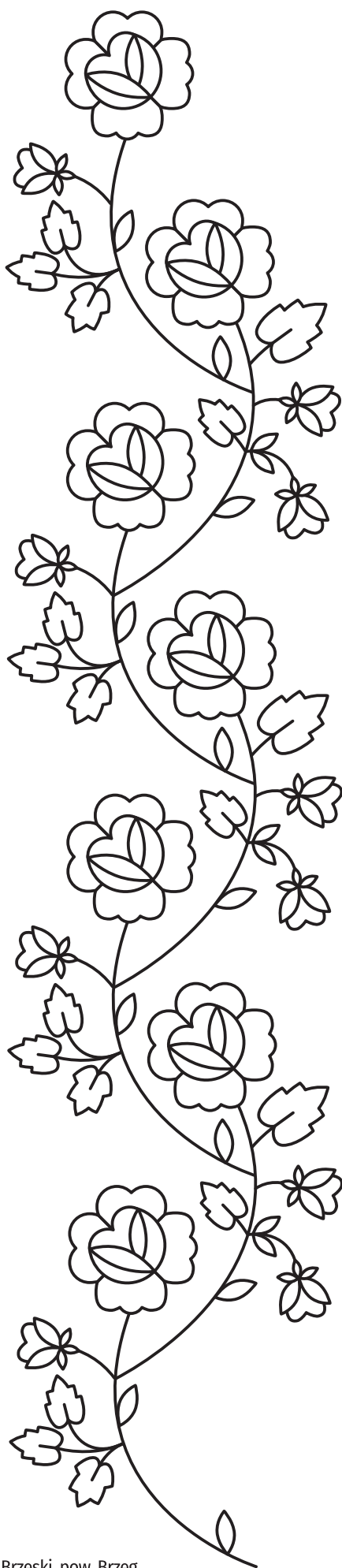
Muliny / nici

Zastosowana numeracja pochodzi z próbnika mulin i nici firmy Ariadna.

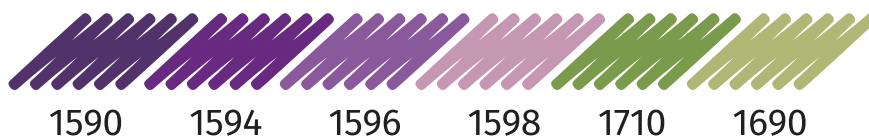
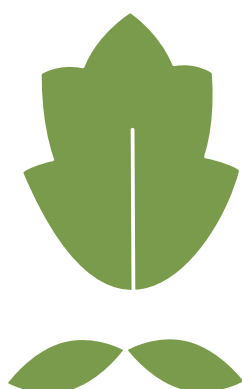
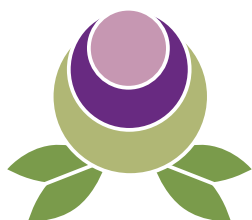

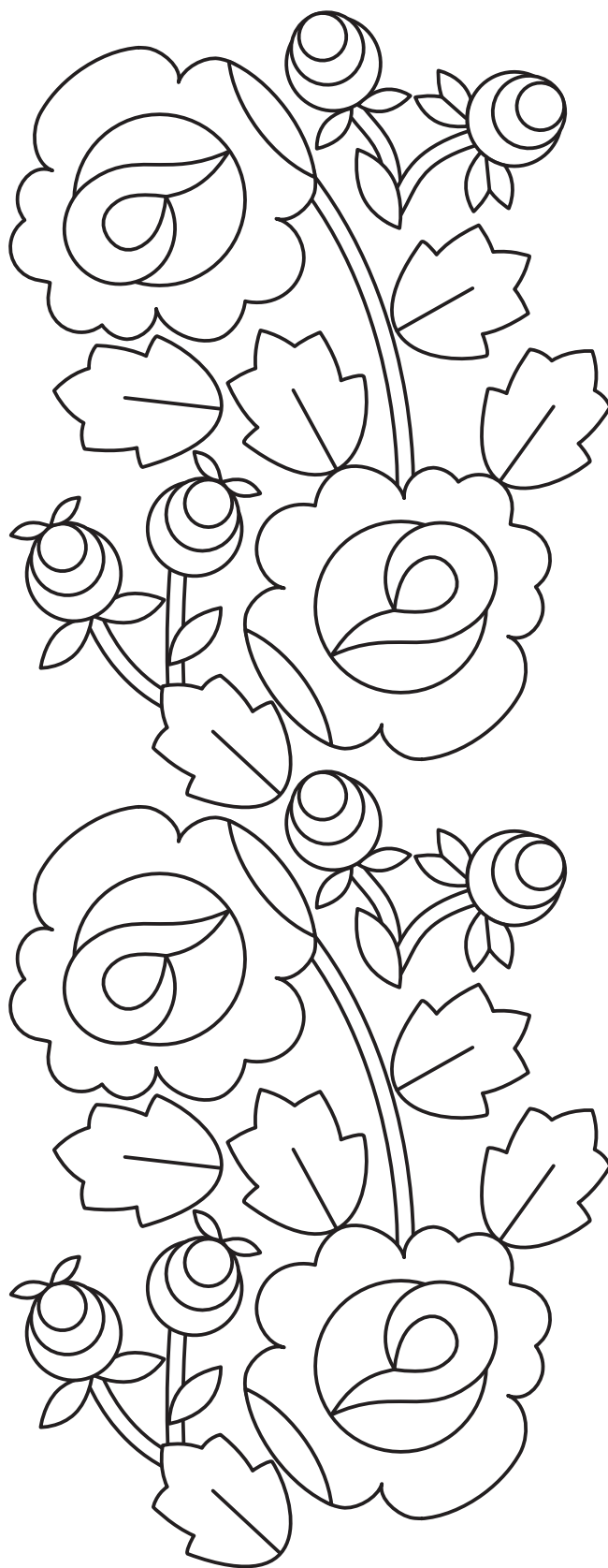
wzór_01

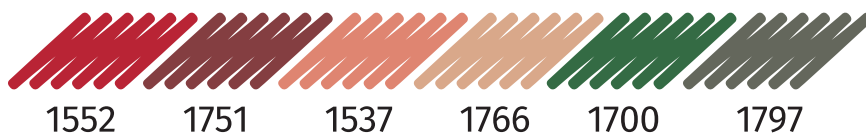
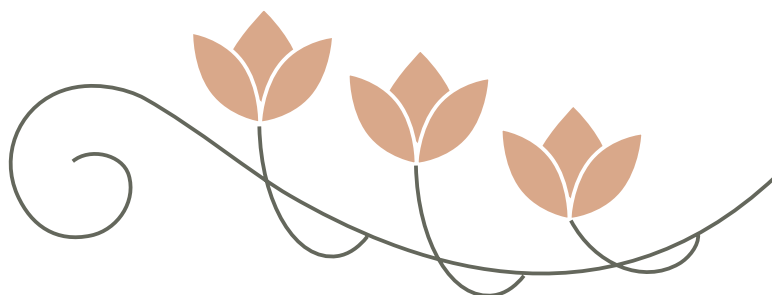
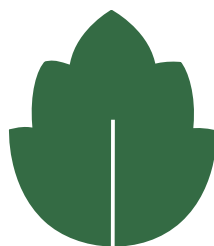
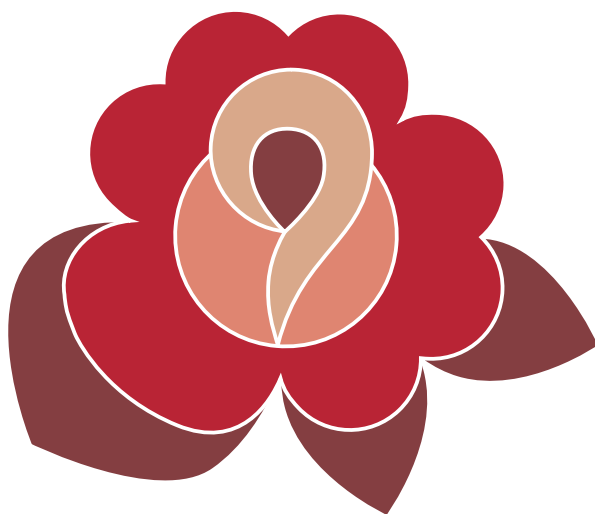

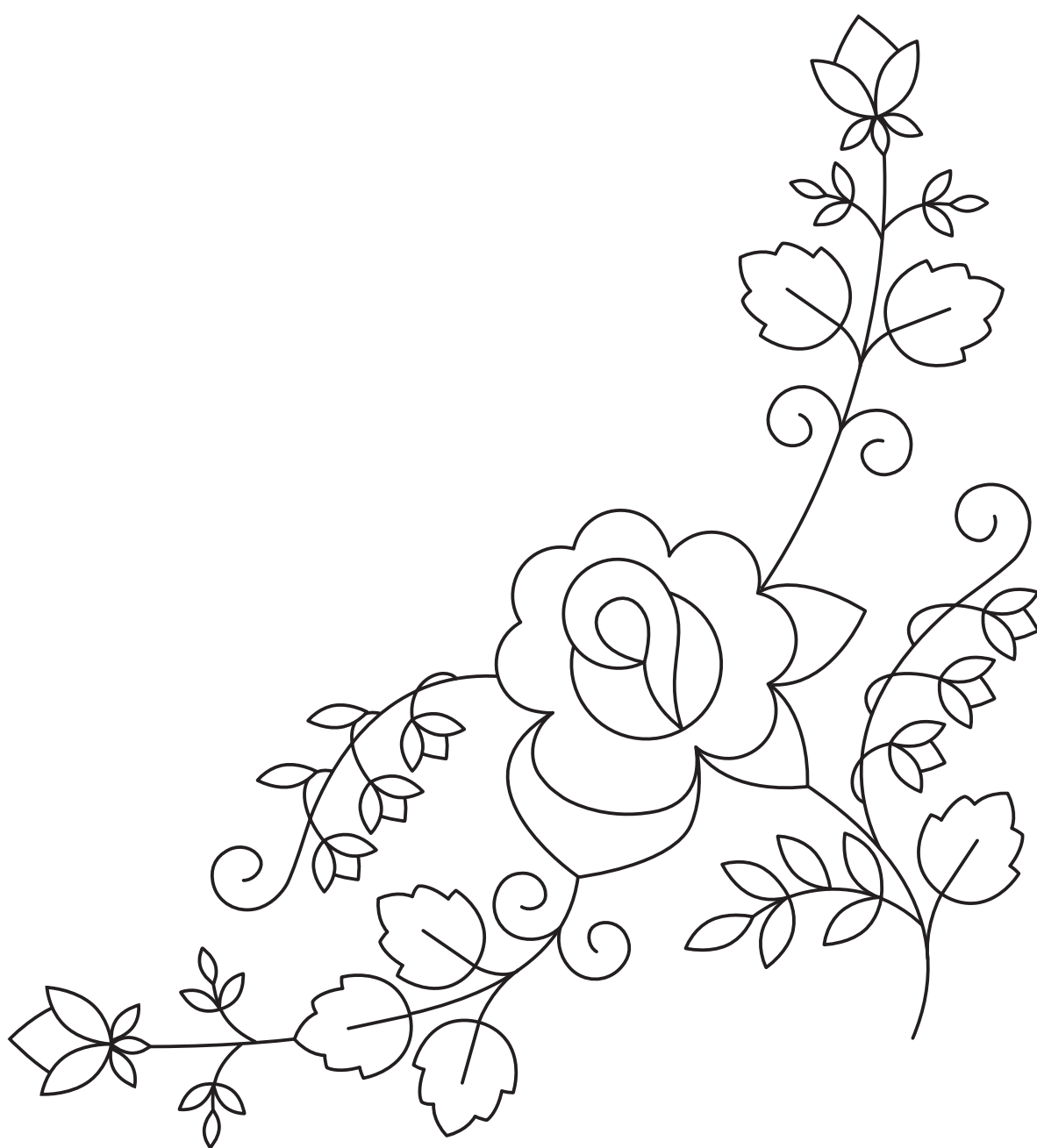
wzór_02

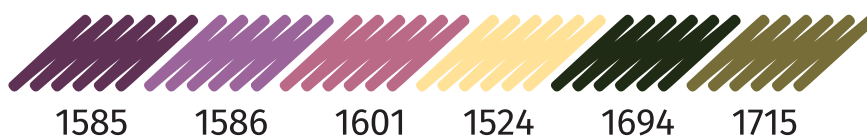
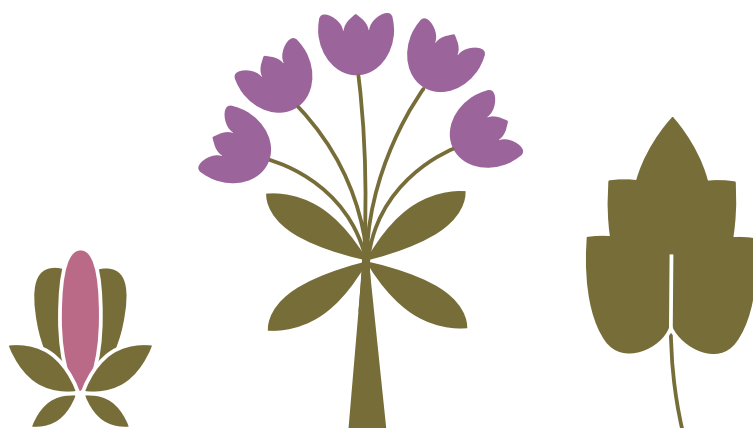
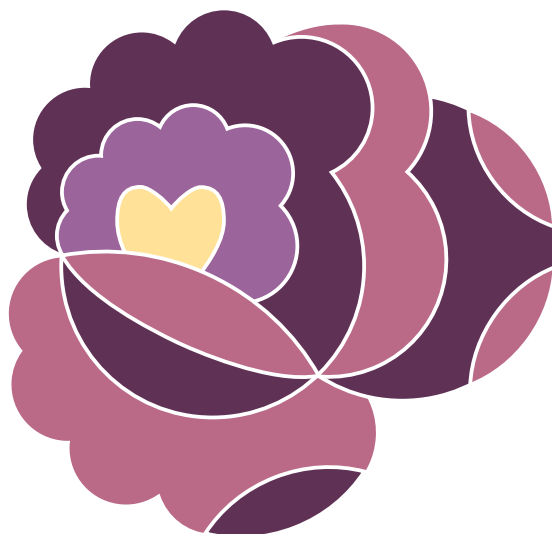

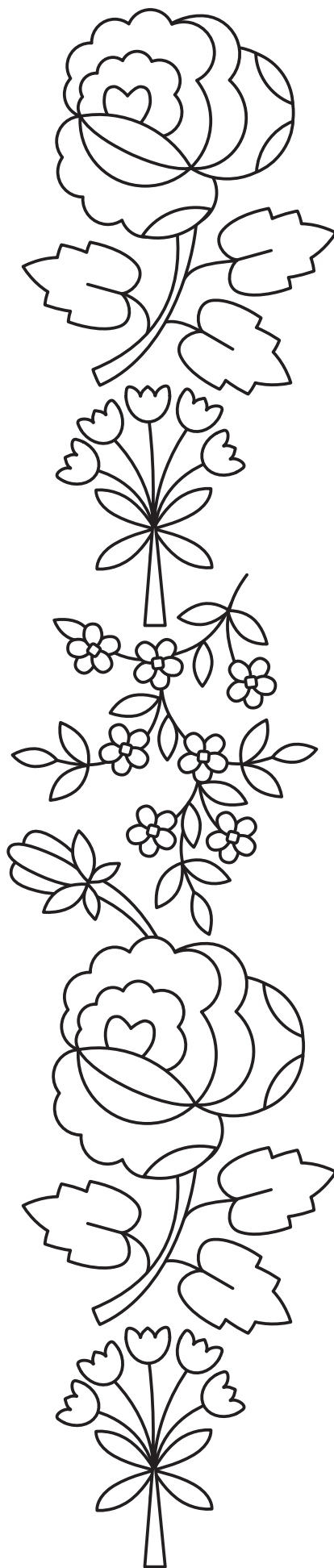

wzór_03

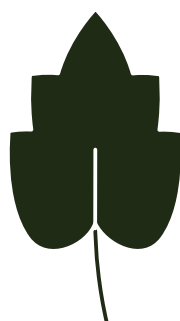
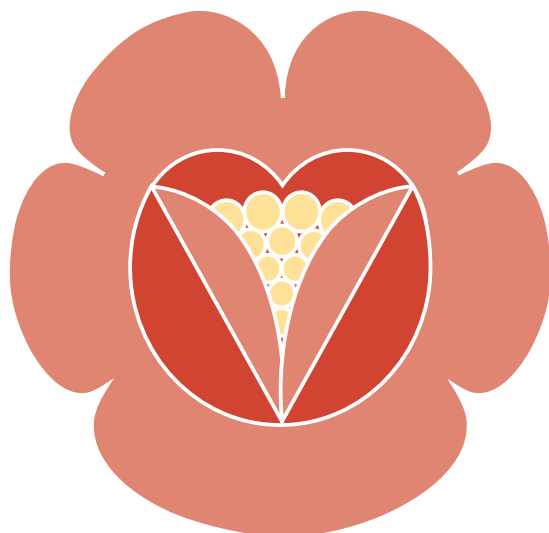

wzór_05

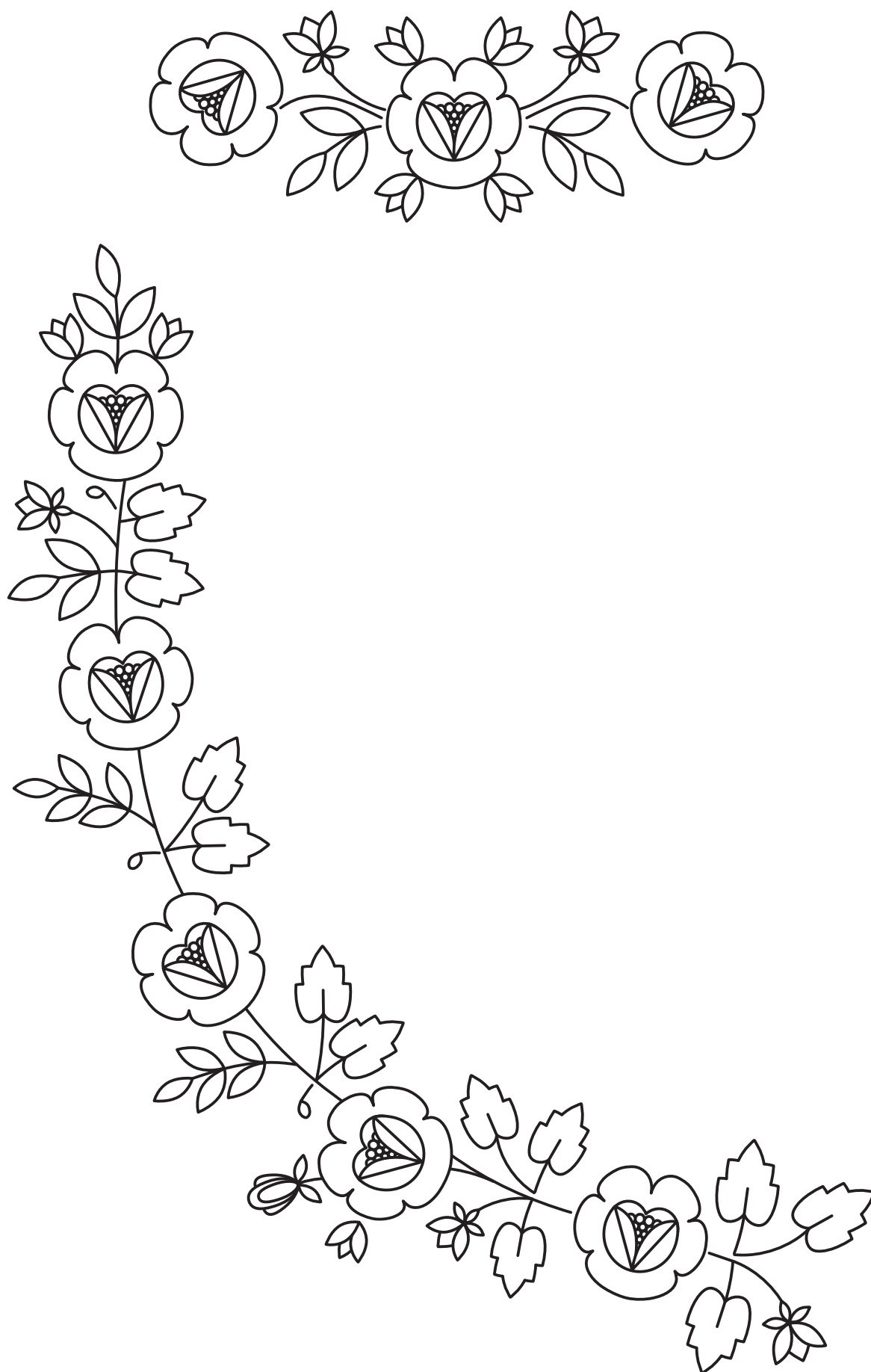

1541

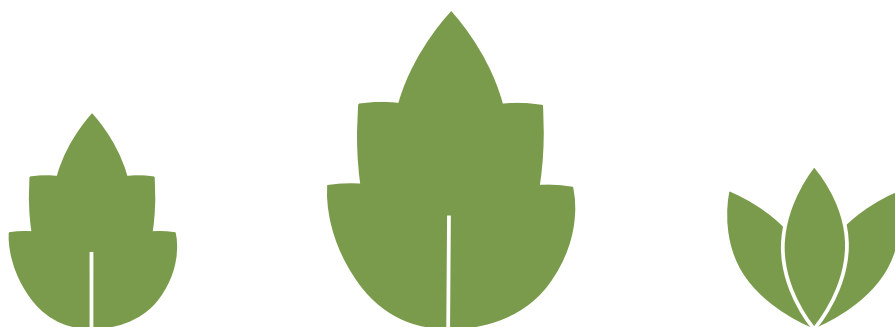
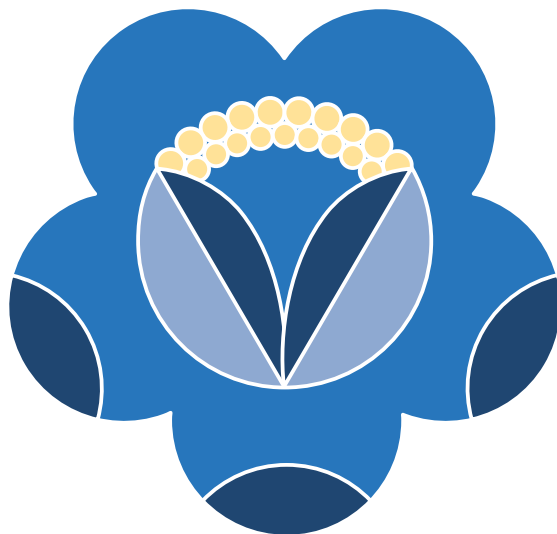
1537

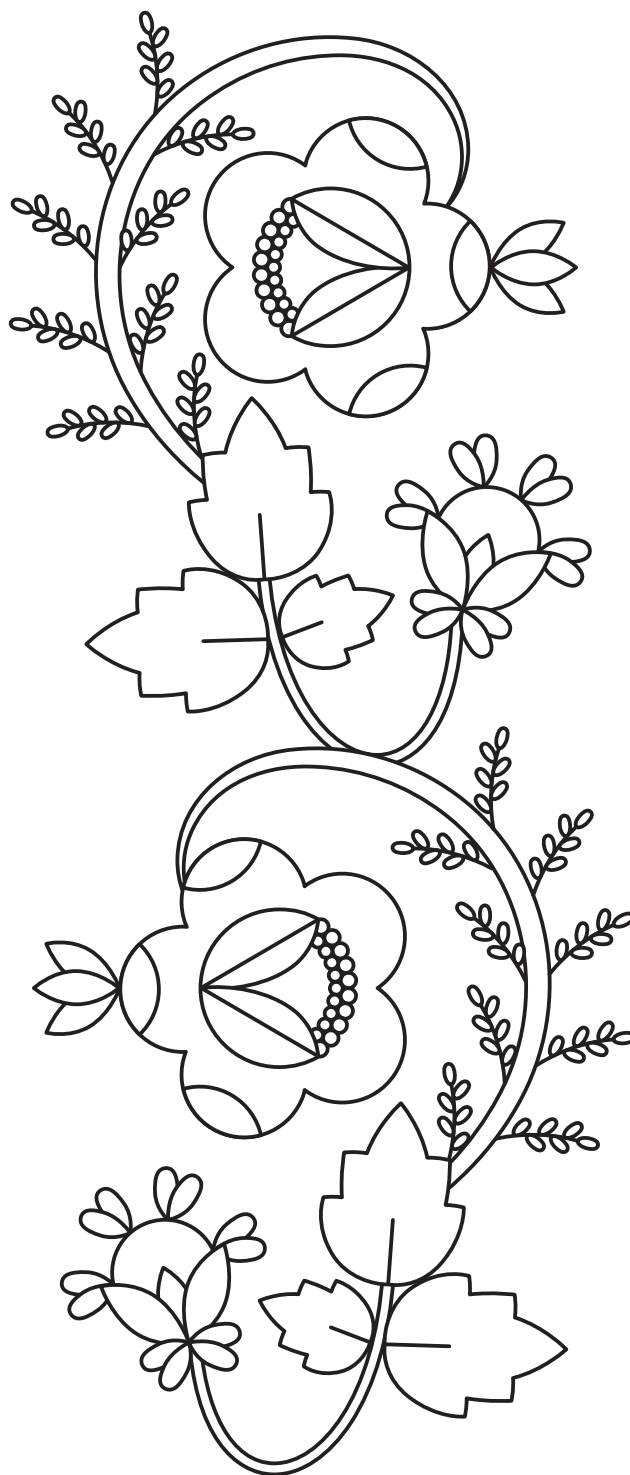
1524

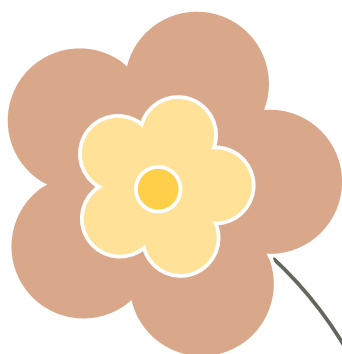
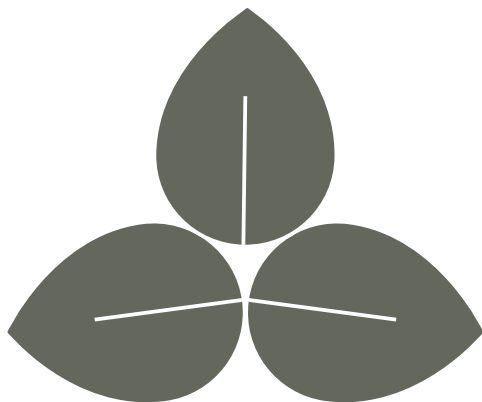
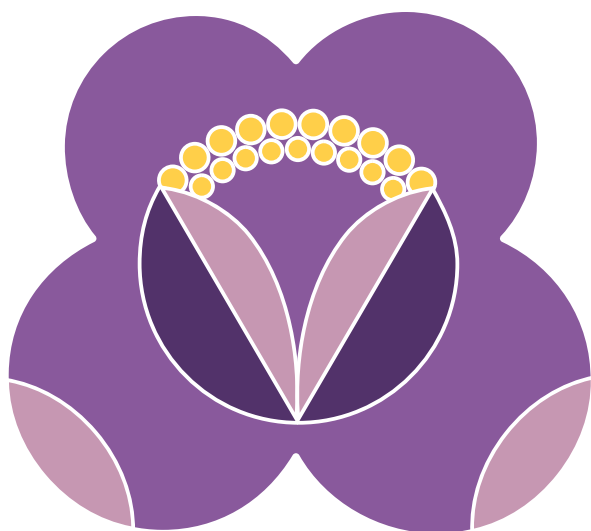
1694

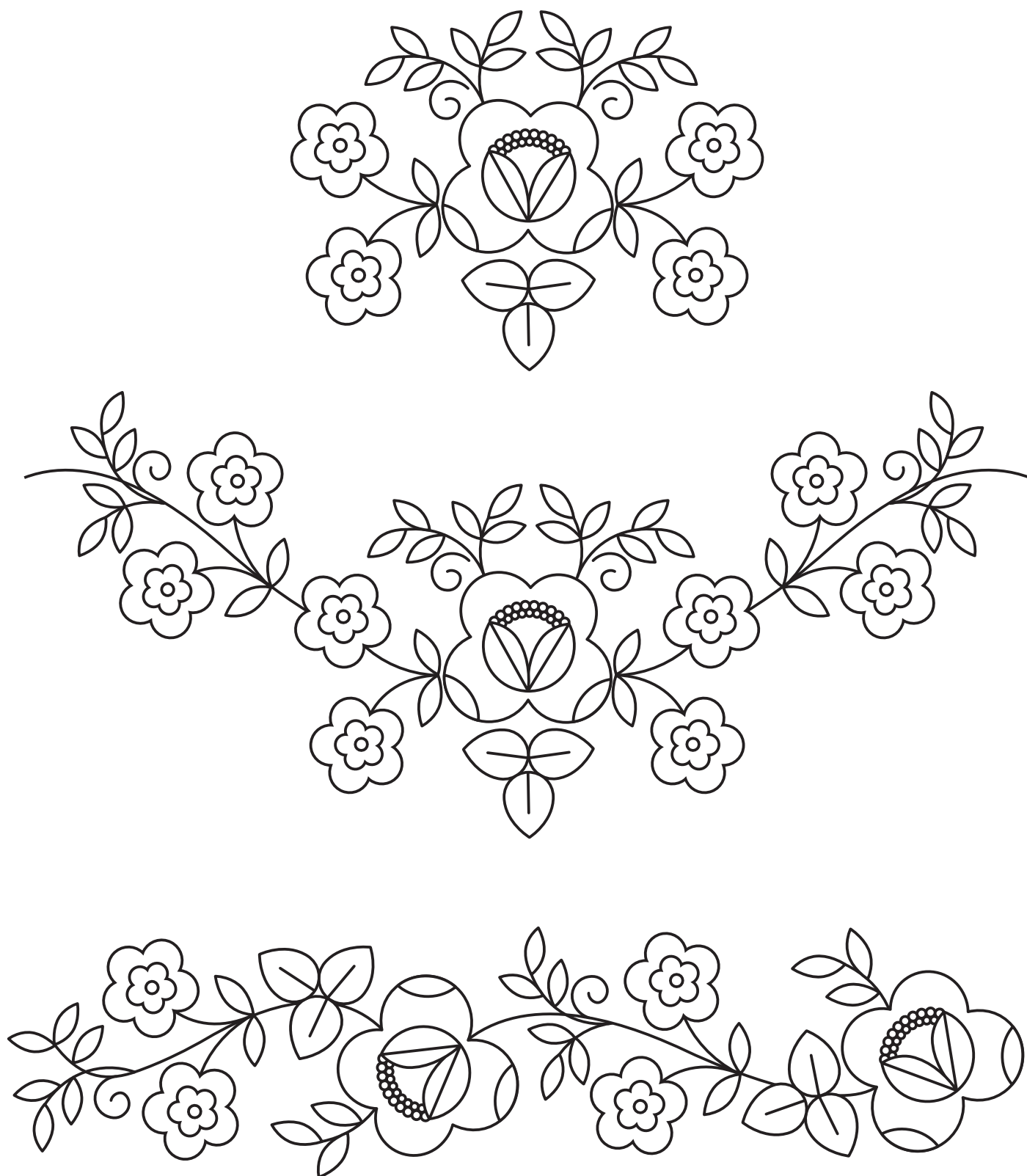

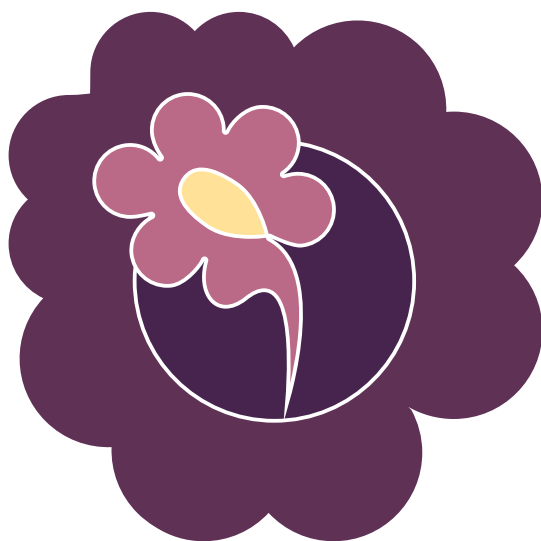
wzór_06

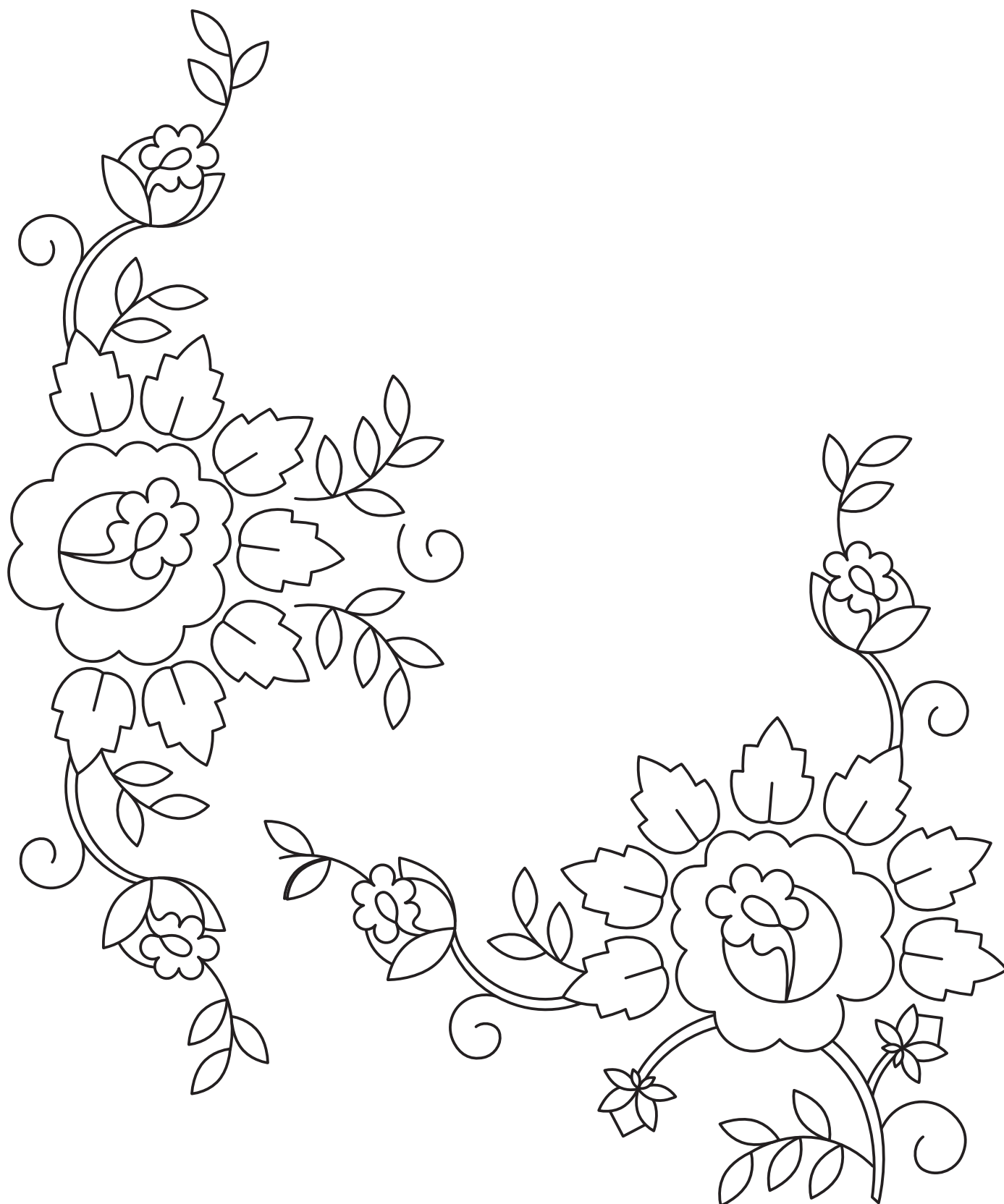

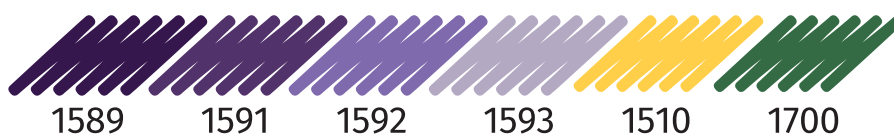
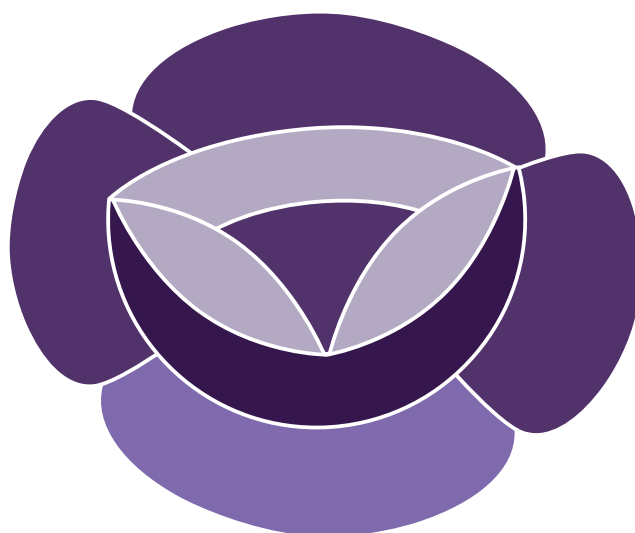
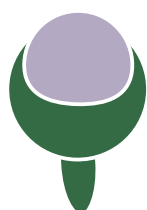
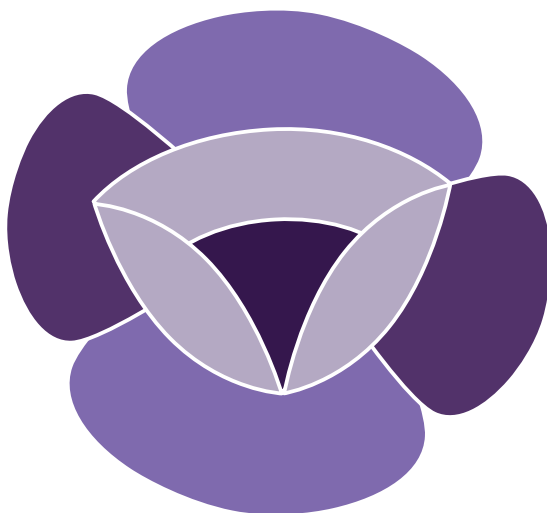
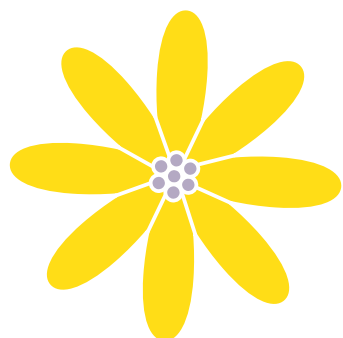

wzór_09

1589

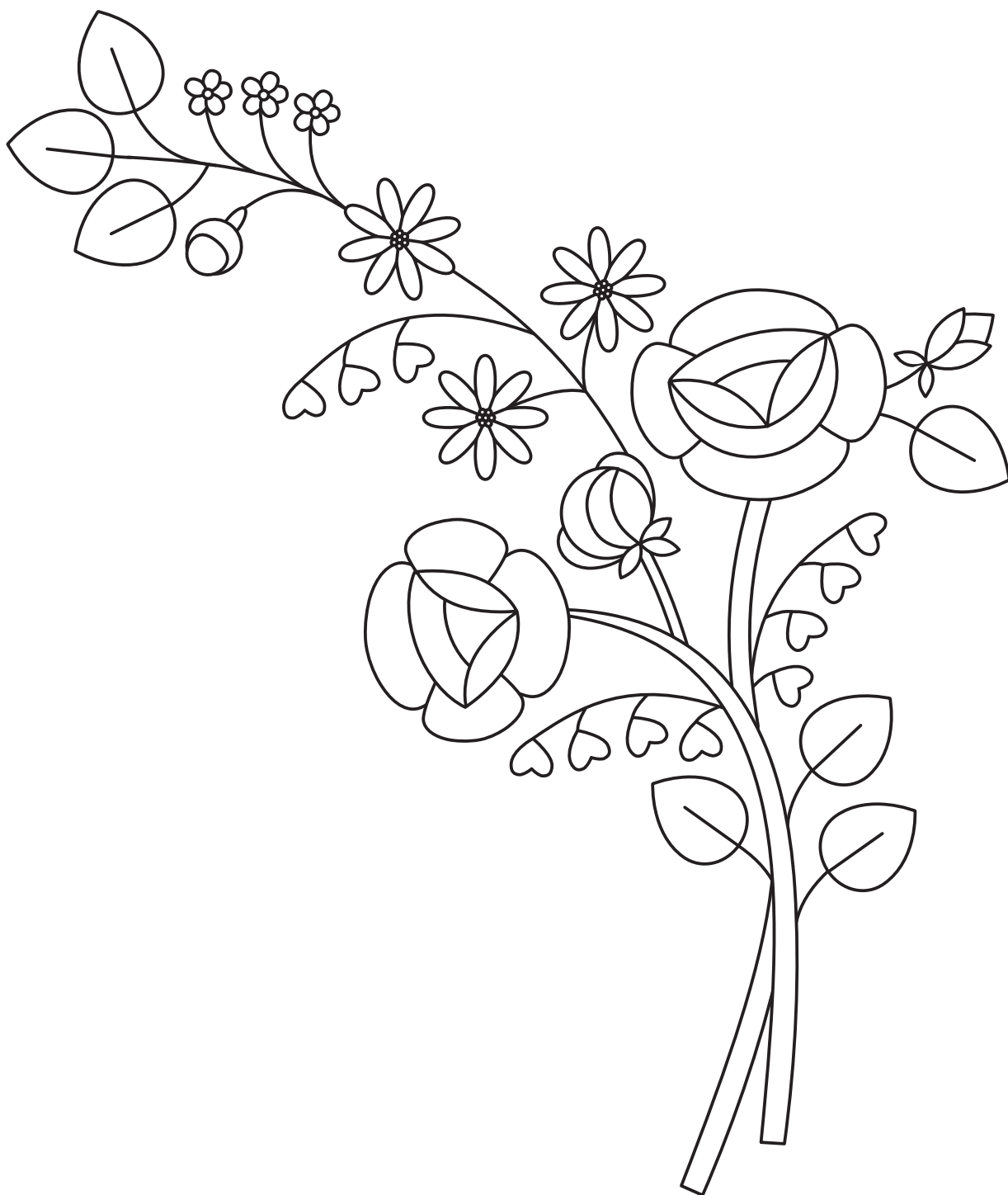
1591

1592

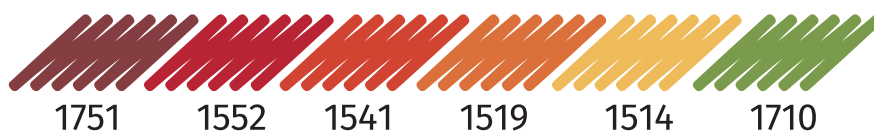
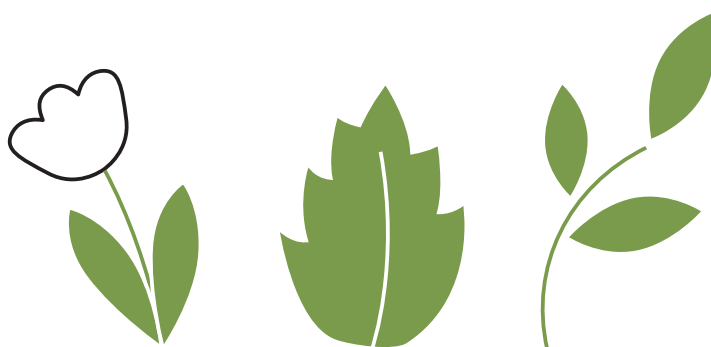
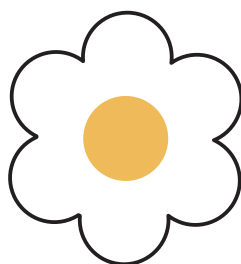
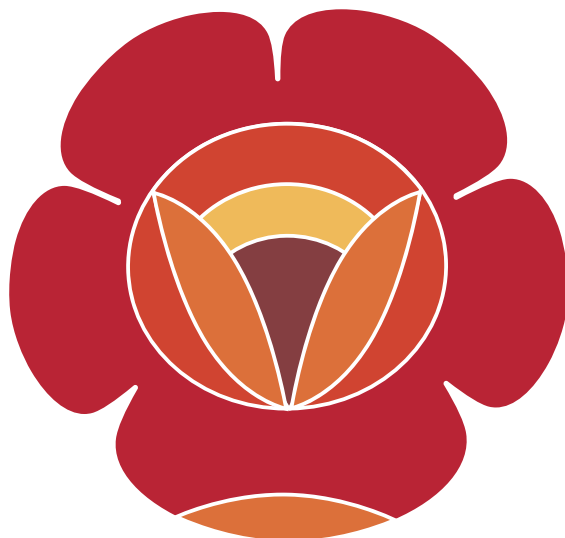
1593

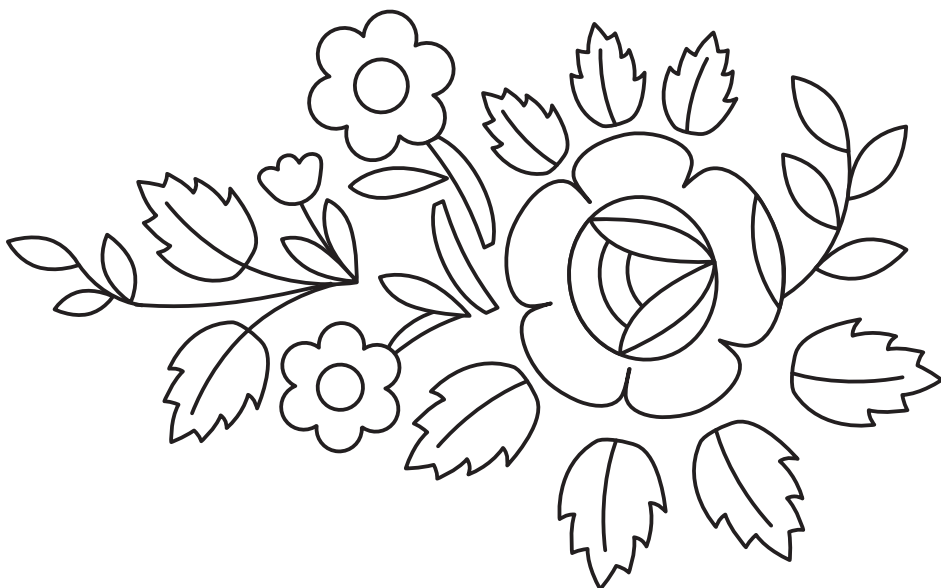
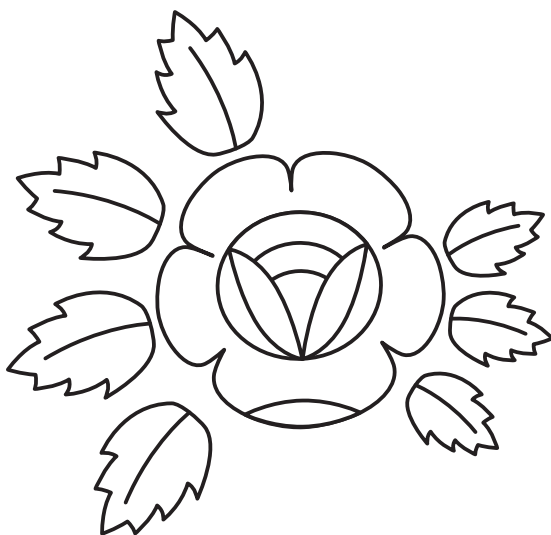
1510

1700

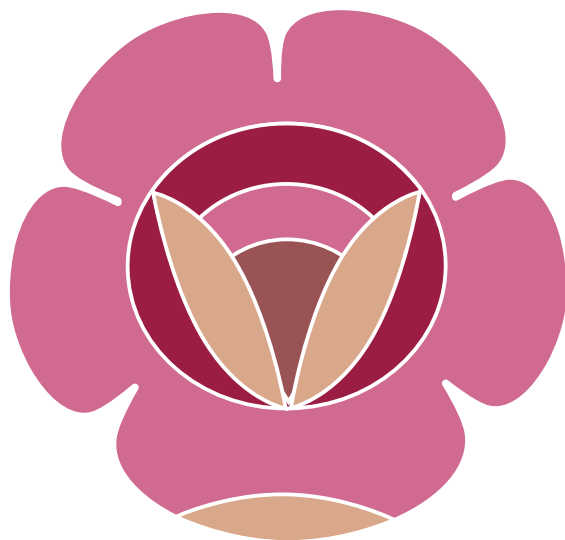

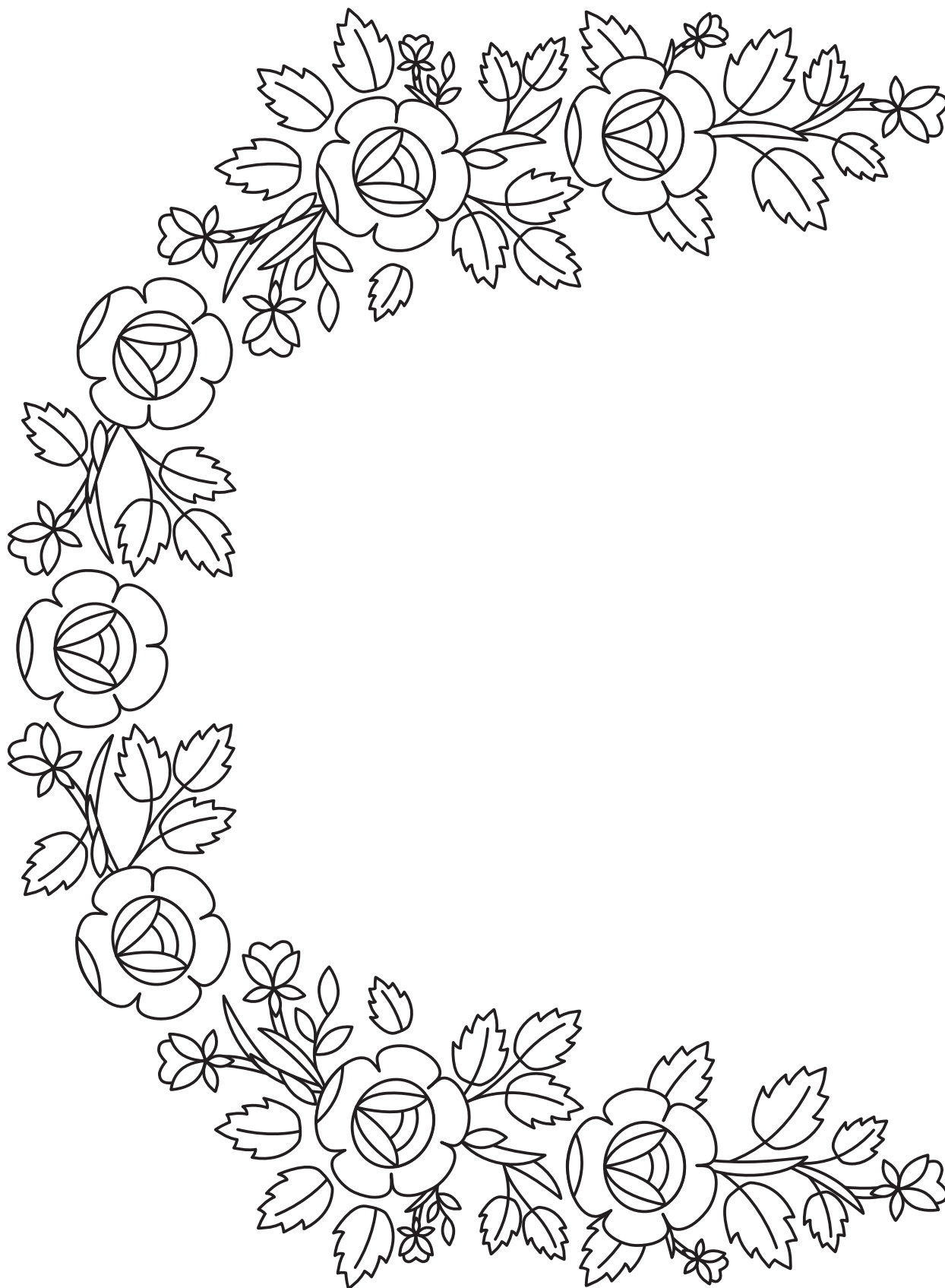
wzór_10

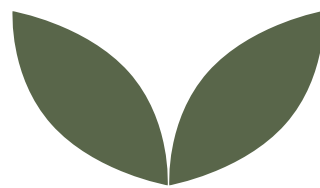
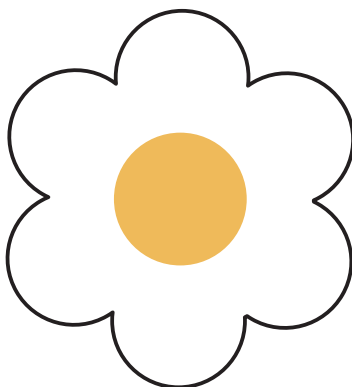
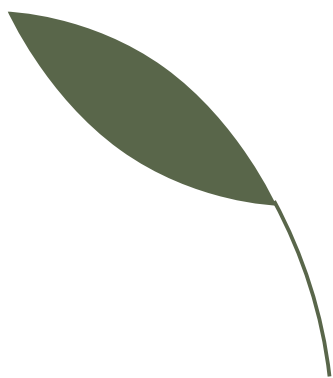
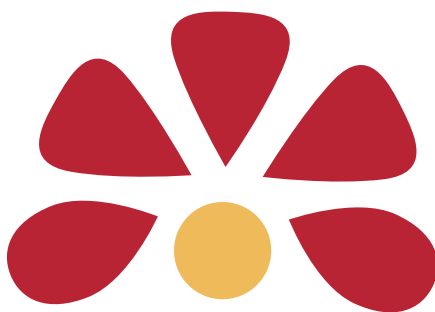
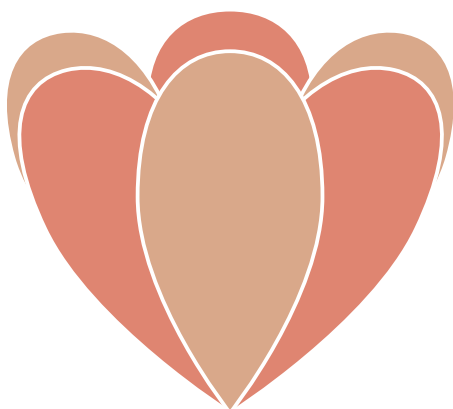

wzór_11

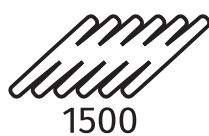
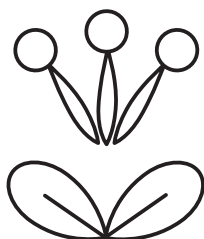
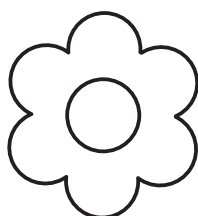
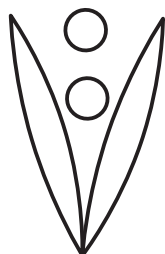
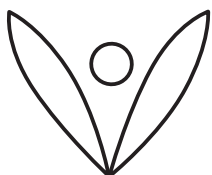
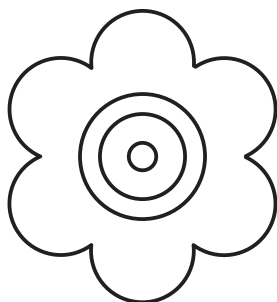
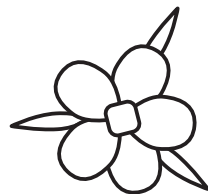
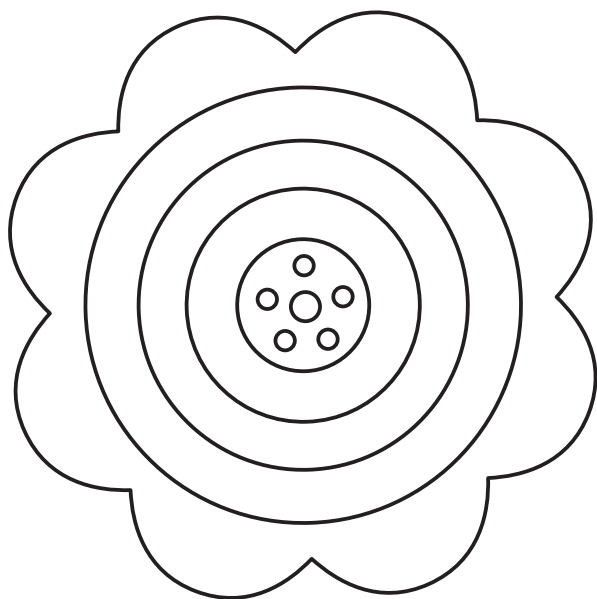
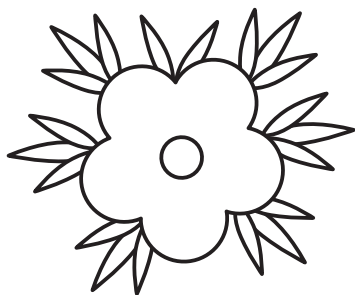

wzór_12

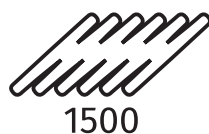
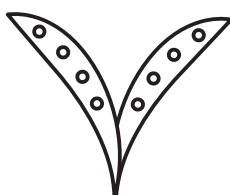
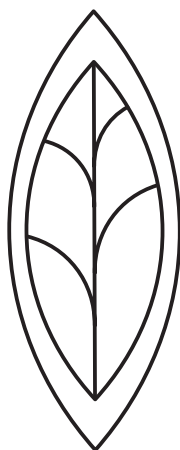
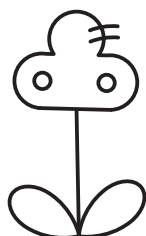
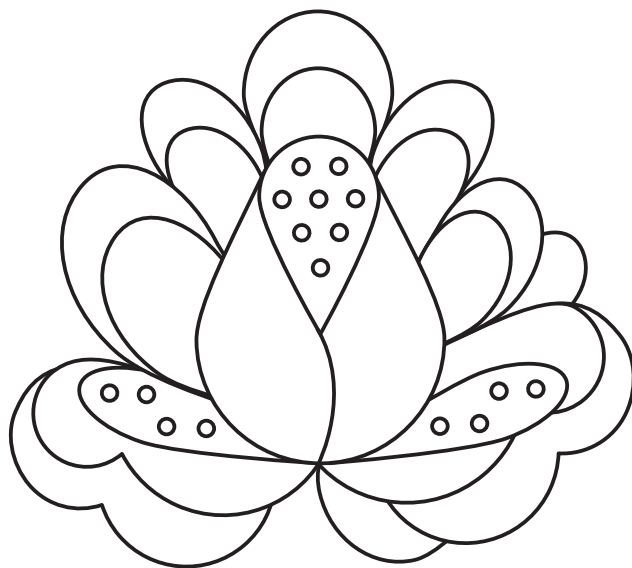

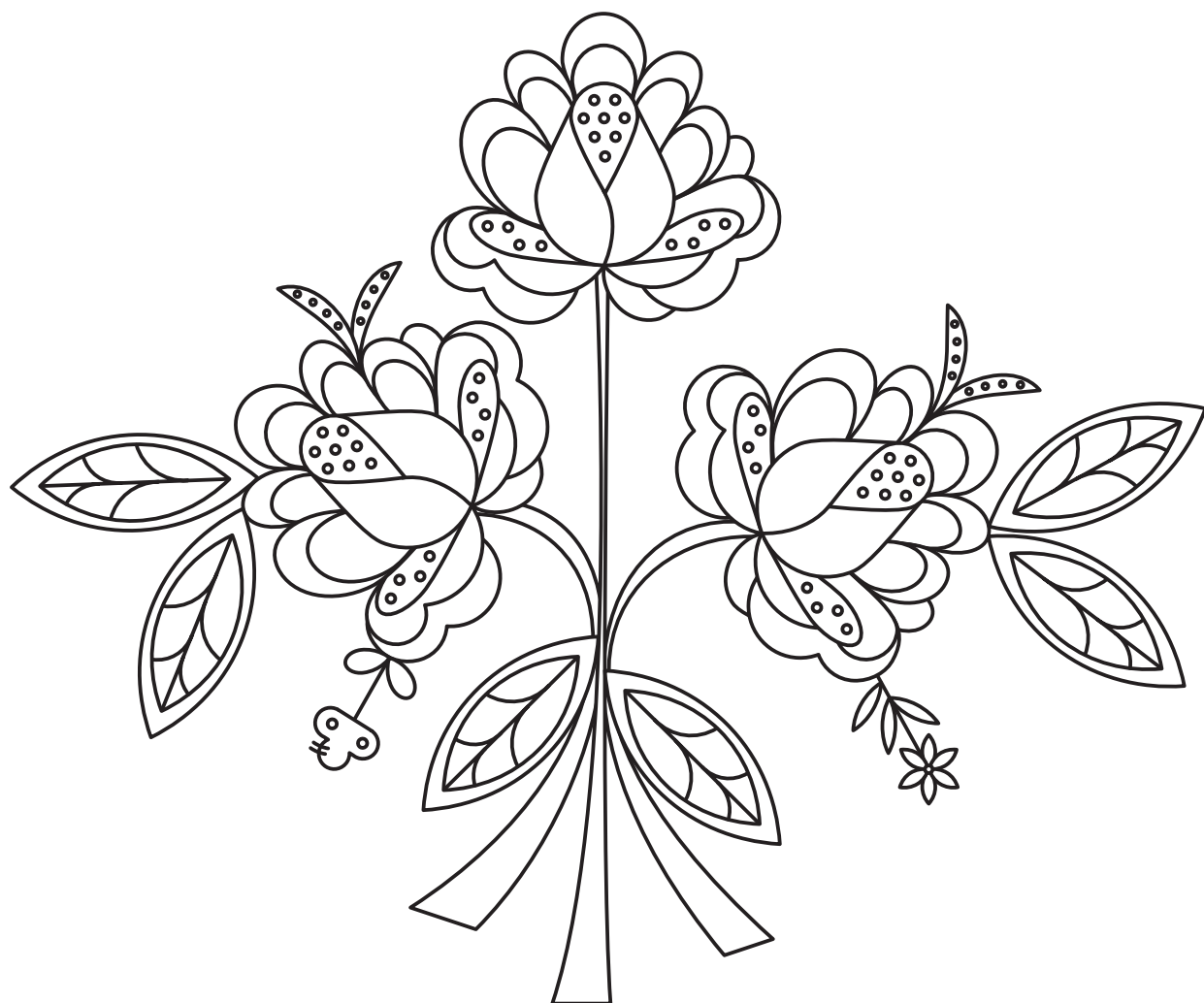
wzór_12

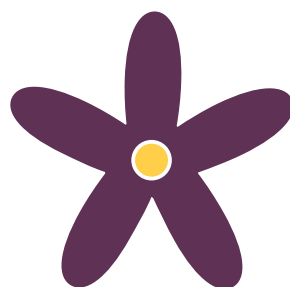
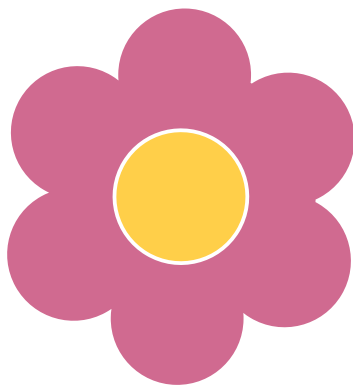

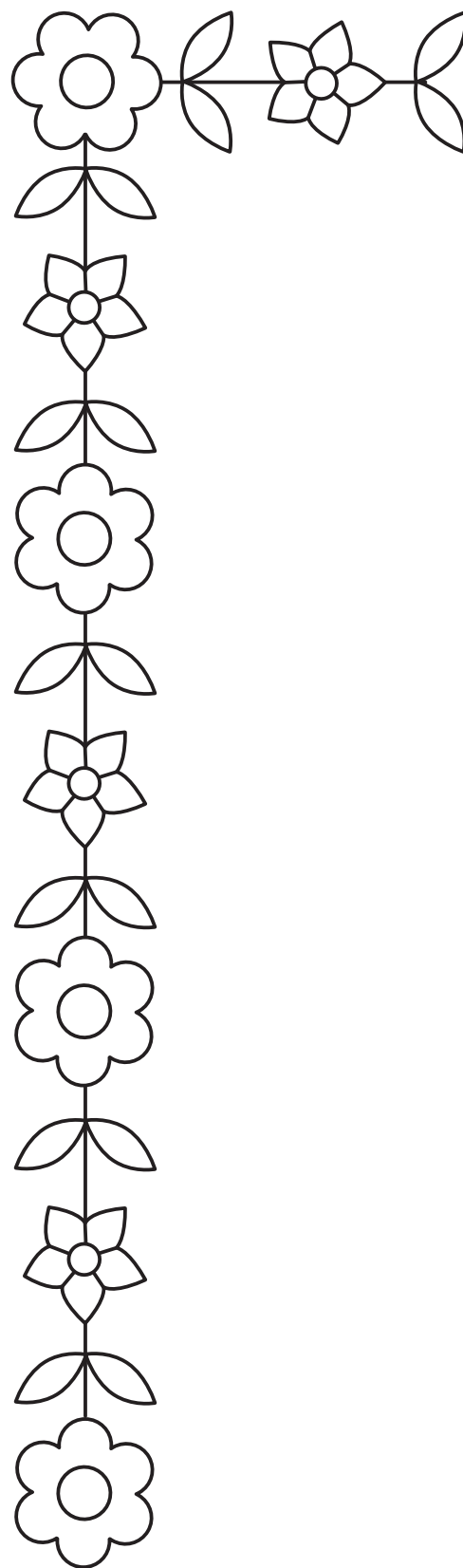
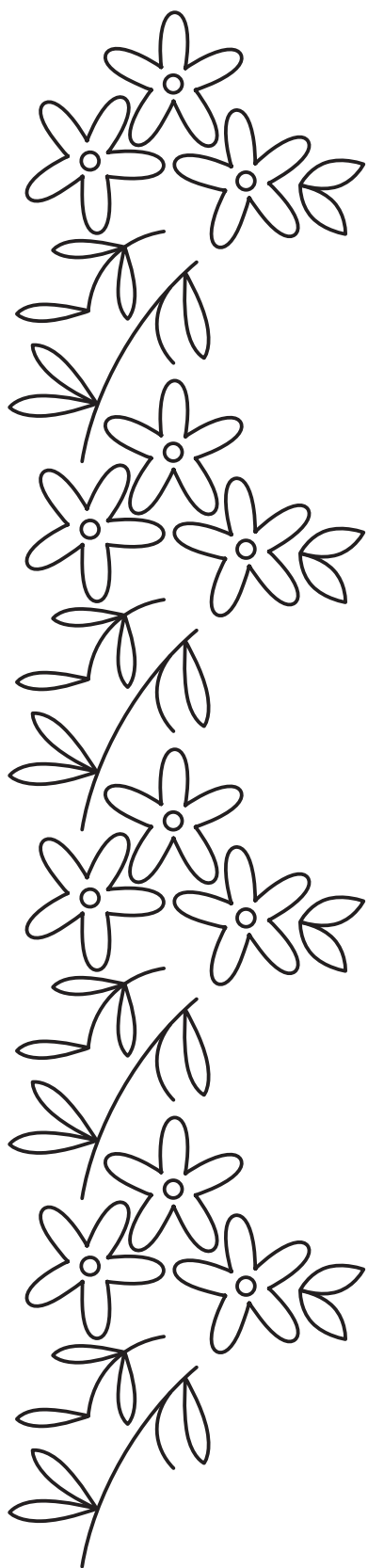

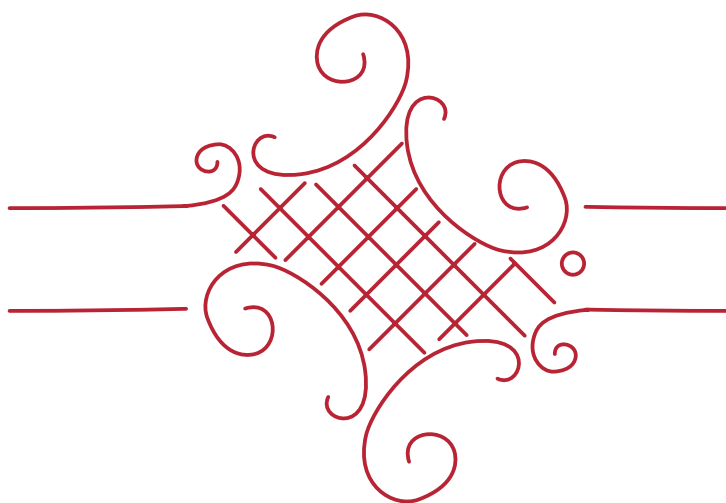
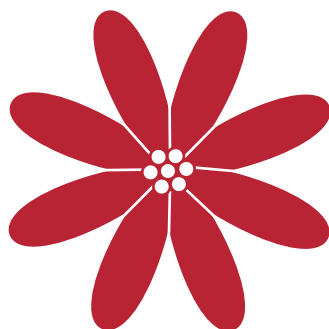

wzór_15

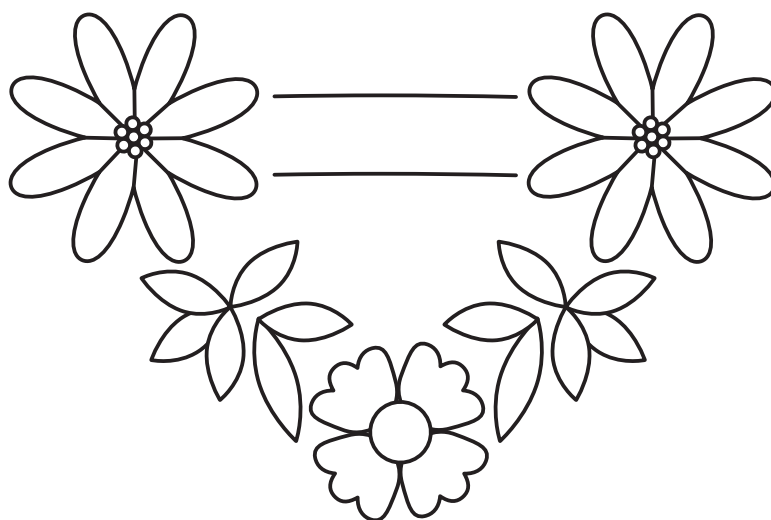
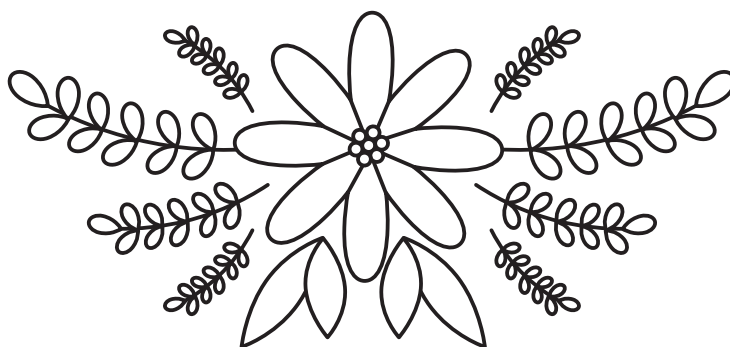
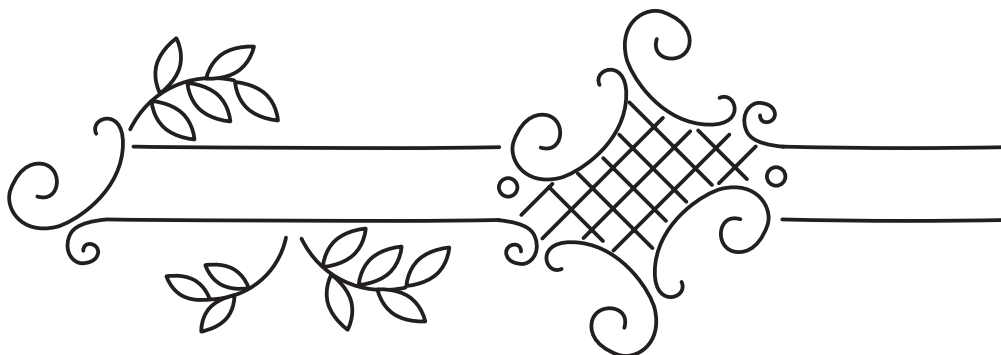

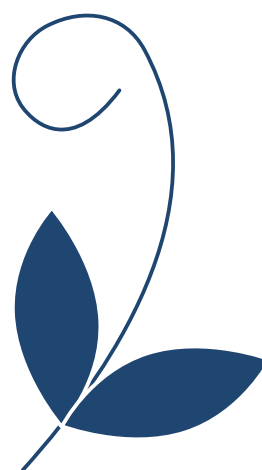
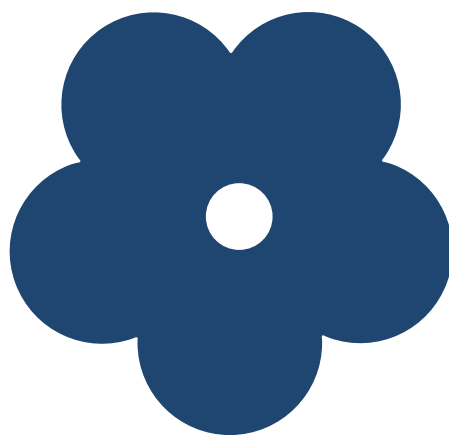
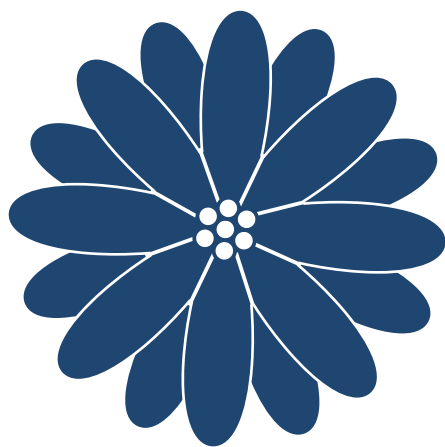
wzór_15

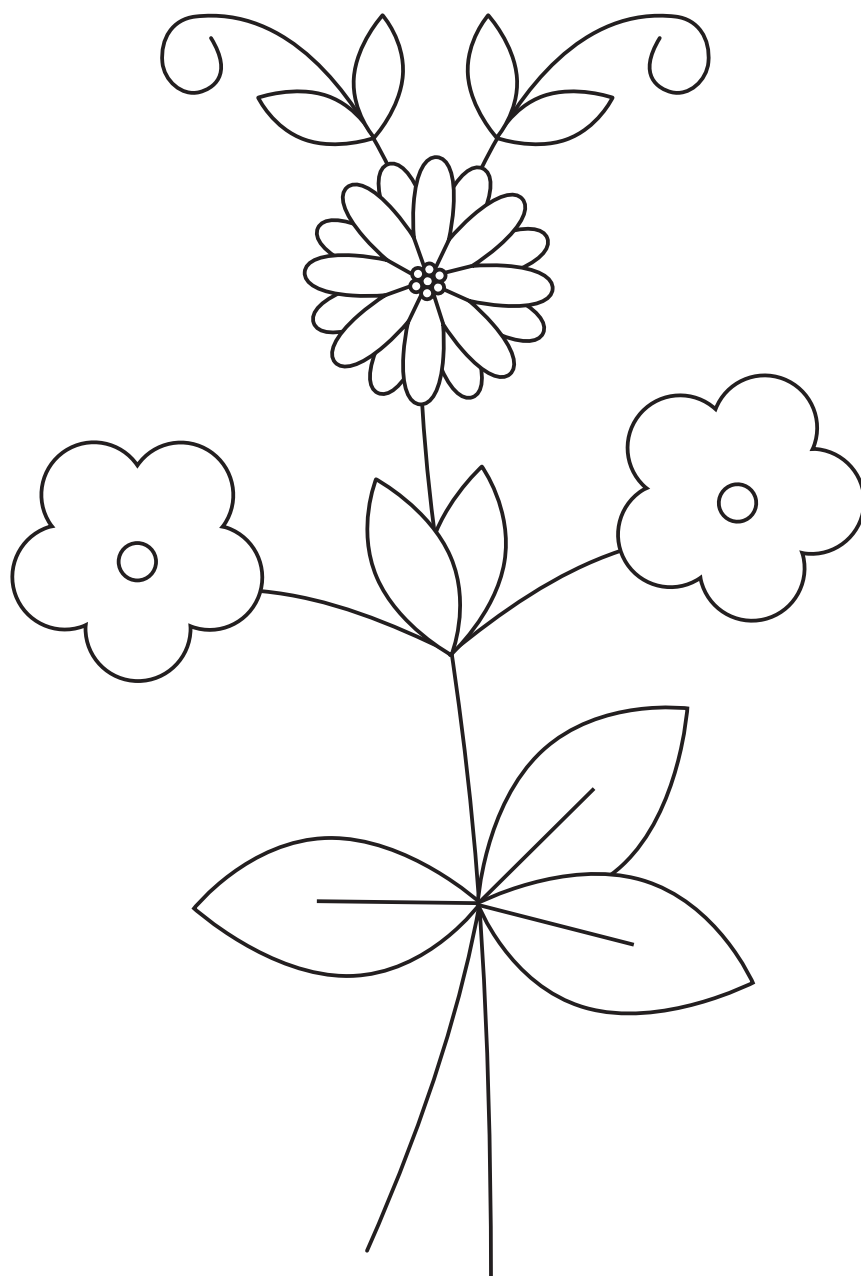

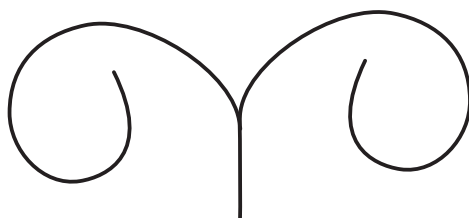
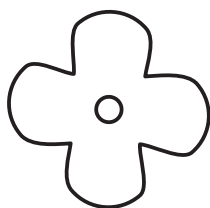
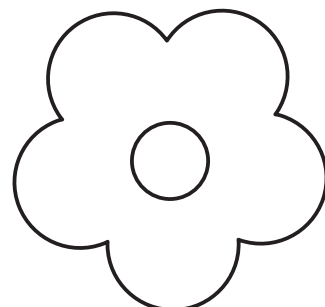
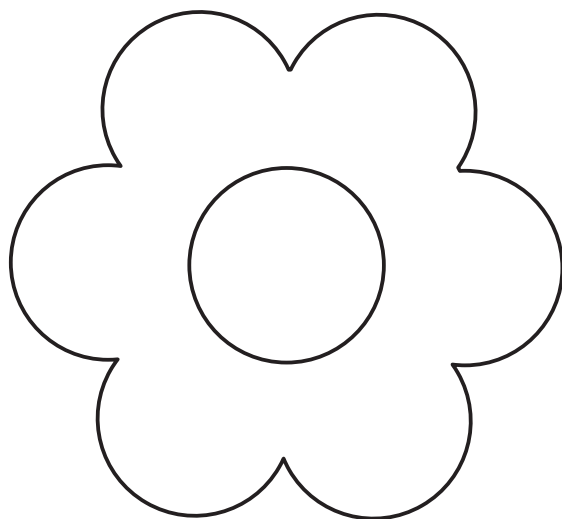
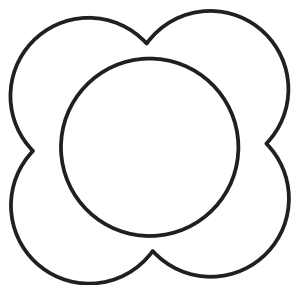

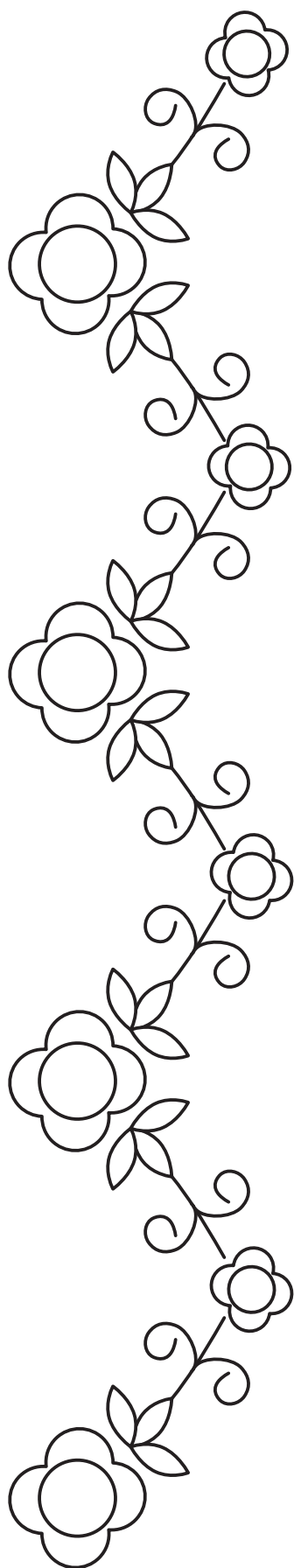
wzór_16

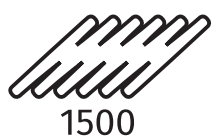
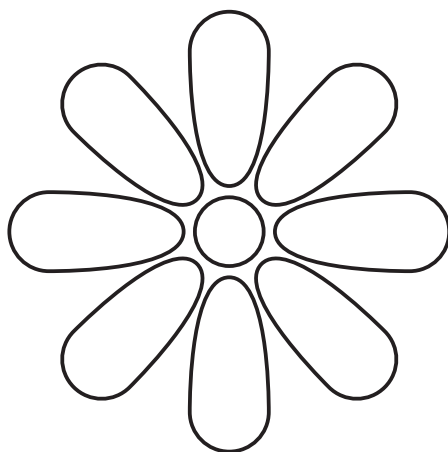
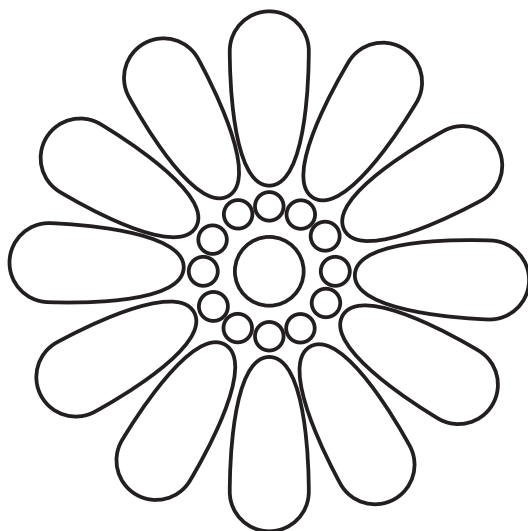

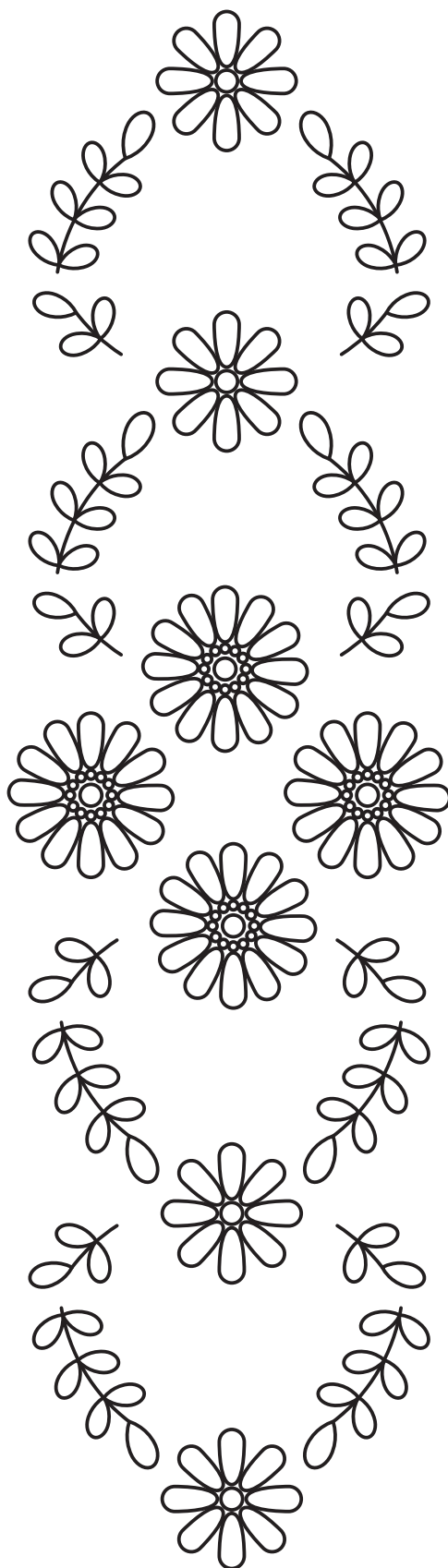

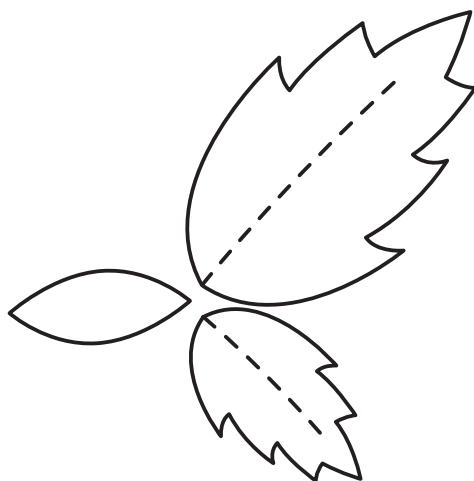
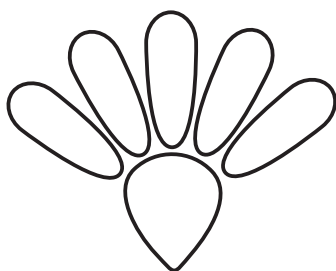
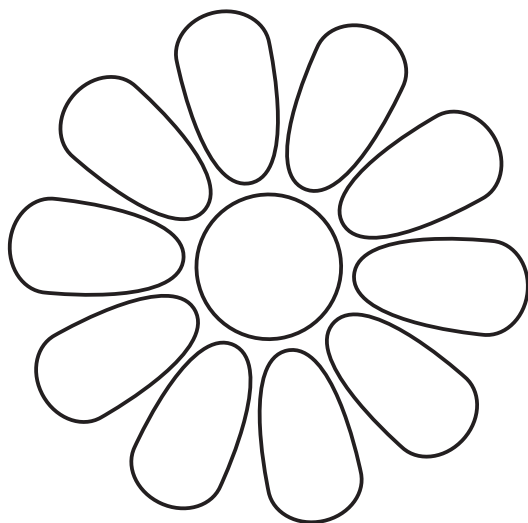

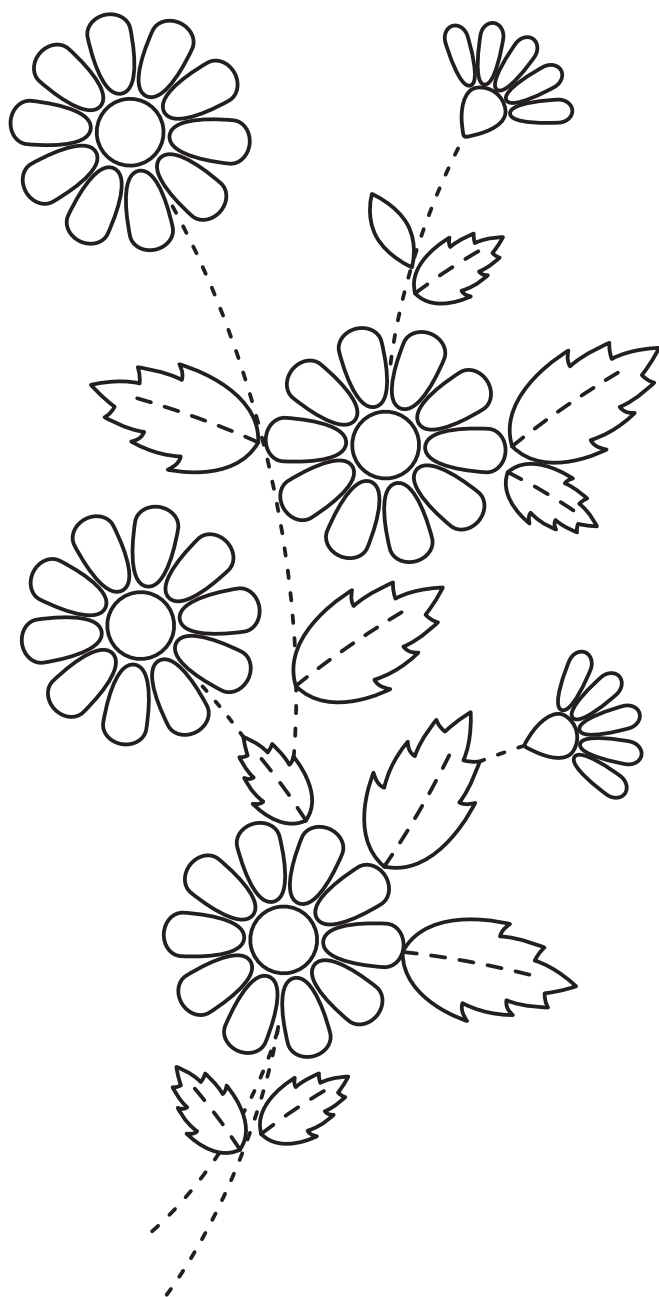

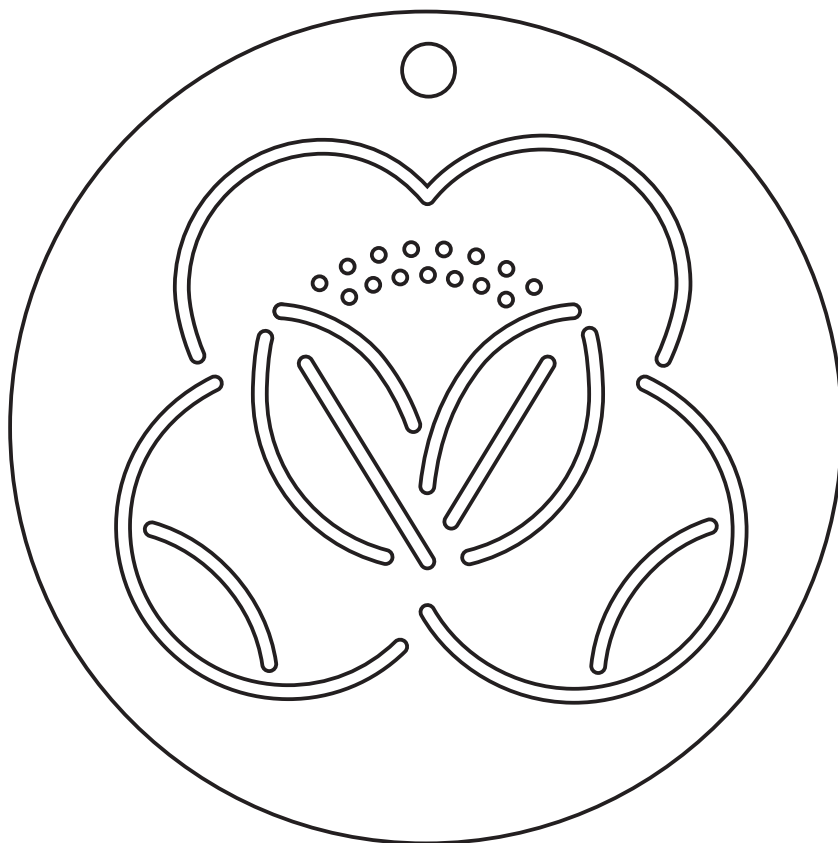

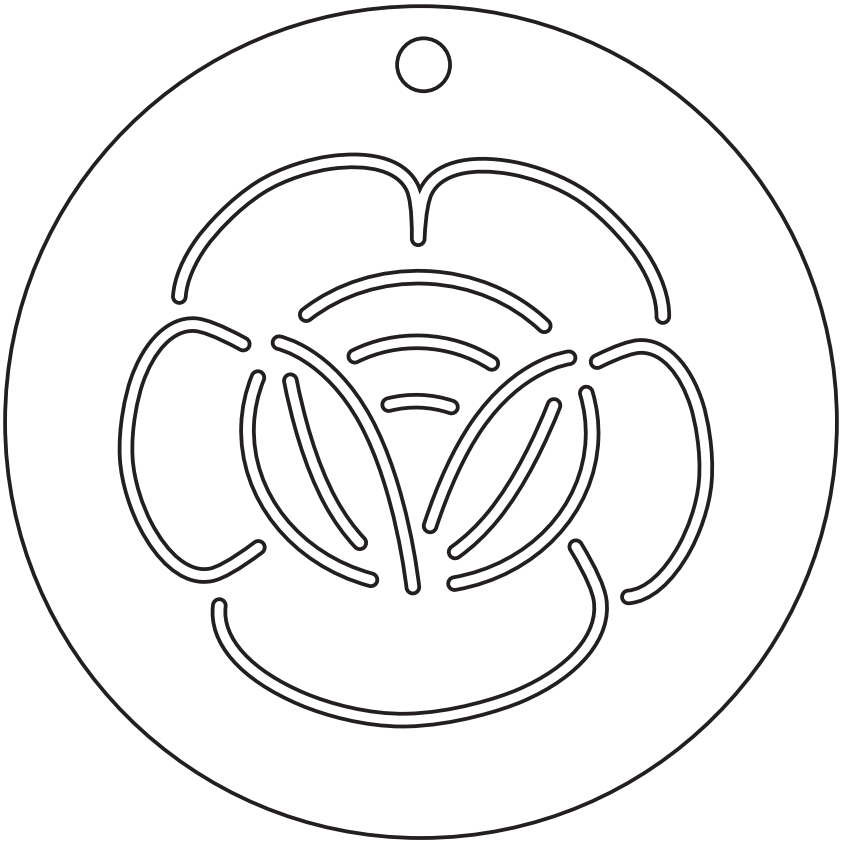

Krzywiki:

krzywiki to szablony do wycięcia / wyplotowania, które umożliwiają odrysowanie wzoru w oryginalnej wielkości bezpośrednio na tkaninie.

Opracowanie:

Wykonawca:

Zamek Cieszyn, ul. Zamkowa 3abc, 43-400 Cieszyn, www.zamekcieszyn.pl

na zlecenie:

Stowarzyszenia Kraina św. Anny,
ul. Kilińskiego 1, 47 -303 Krapkowice, www.annaland.pl

Opracowanie tekstu:

Małgorzata Goc Muzeum Śląska Opolskiego,
Anna Kmita Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach

Redakcja: Lubomira Trojan

Projekt graficzny, fotografie i skład: Anna Kmita

Publikacja bezpłatna, Krapkowice 2022

Partnerzy projektu:

Patronat honorowy:

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Patronat Honorowy
Pani Senator
Danuta Jazłowiecka

Narodowy
Instytut
Dziedzictwa

60
LAT MISJI

Patronat Honorowy

MARSZAŁEK
Województwa Opolskiego
Andrzej Buła

Muzeum
Tatrzańskie

Patronat medialny:

Wykonawca:

zamek cieszyn

